

VASA UNIVERSITET

Enheten för marknadsföring och kommunikation

Magisterprogrammet i svenska och språkbad

Tanja Erkkilä

Språkväxling i Jolin Slottes romaner *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer*
och *Närhelst hon kommer*

Avhandling pro gradu i svenska språket

Vasa 2020

INNEHÅLL	
TABELLER	2
FIGURER	2
TIIVISTELMÄ:	3
1 INLEDNING	5
1.1 Syfte	6
1.2 Material	8
1.3 Metod	9
2 JOLIN SLOTTE OCH HENNES FÖRFATTARSKAP	12
2.1 Författaren Jolin Slotte	12
2.2 Jolin Slottes författarskap	13
2.2.1 Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer	13
2.2.2 Närhelst hon kommer	16
3 FLERSPRÅKIGHET I FINLAND OCH I FINLANDSSVENSK LITTERATUR	18
3.1 Om Finland som språkmiljö	18
3.2 Forskning i flerspråkig litteratur i Finland	19
4 ATT ANALYSERA LITTERÄR FLERSPRÅKIGHET	22
4.1 Haapamäkis och Erikssons analysmodell	23
4.2 Analysmodell för komponenten <i>kommunikativ kontext</i>	29
4.3 Litterär flerspråkighet på olika nivåer	32
4.4 Funktioner av den litterära flerspråkigheten	33
4.5 Författares modersmål	35
5 SPRÅKVÄXLING I SLOTTES ROMANER	37
5.1 Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer	37
5.1.1 Manifest språkväxling	38
5.1.2 Latent språkväxling	41
5.1.3 Finlandismer	45

5.1.4 Dialekt	47
5.2 Närhelst hon kommer	48
5.2.1 Manifest språkväxling	49
5.2.2 Latent språkväxling	53
5.2.3 Finlandismer	55
5.2.4 Engelska	57
SLUTDISKUSSION	60
LITTERATUR	64
TABELLER	
Tabell 1. Antalet manifesta språkväxlingssekvenser i romanen <i>Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer</i>	39
Tabell 2. Antalet manifesta språkväxlingssekvenser i romanen <i>Närhelst hon kommer</i>	50
FIGURER	
Figur 1. En reviderad modell för analys av litterär flerspråkighet	24
Figur 2. Erikssons och Haapamäkis tidigare analysmodell	28
Figur 3. Alternativ analysmodell för kontexten i litterär flerspråkighet	30

VAASAN YLIOPISTO**Markkinoinnin ja viestinnän yksikkö**

Tekijä:	Tanja Erkkilä
Pro gradu -tutkielma:	Språkväxling i Jolin Slottes romaner <i>Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer och Närhelst hon kommer</i>
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Oppiaine:	Ruotsin kieli ja kielikylpy
Valmistumisvuosi:	2020
Työn ohjaaja:	Karita Mård-Miettinen

TIIVISTELMÄ:

Tutkimuksessani tarkastelen Jolin Slotten ruotsinkielisissä romaaneissa *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* ja *Närhelst hon kommer* esiintyvää kielenvaihtelua. Kielenvaihtelulla tarkoitetaan, että romaani on kirjoitettu yhdellä kielellä mutta muitakin kieliä esiintyy. Ensin mainitussa romaanissa kielenvaihtelu etenkin ruotsin kielen ja suomenruotsin murteen välillä on kattava osa romaania. Lisäksi romaani sisältää myös kielenvaihtelua suomen kieleen. Jälkimmäisessä romaanissa kielenvaihtelu ei ole yhtä kattava osa romaania, siinä kielenvaihtelua esiintyy sekä suomen kieleen että englannin kieleen. Romaani sisältää myös kielenvaihteluosuuden espanjan kielellä.

Tutkimusmenetelmänä käytin laadullista lähilukua, joka tarkoittaa, että luettuani aineistoni tarkasti, poimin sieltä jokaisen kielenvaihteluesiintymän. Pohjaan analyysini Saara Haapamäen ja Harriet Erikssonin luomaan malliin, jonka on tarkoitus toimia apuna monikielistä kirjallisuutta ja kielenvaihtelua tutkittaessa.

Tutkimukseni tuloksena on, että romaanit *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* ja *Närhelst hon kommer* sisältävät sekä manifestia että latenttia kielenvaihtelua. Manifestilla kielenvaihtelulla tarkoitetaan selkeästi ilmaistua kielenvaihtelua esimerkiksi käännöksen tai erilaisten painoasua koskevien merkintöjen, kuten kursivoinnin tai lainausmerkkien, avulla. Latentti kielenvaihtelu puolestaan tarkoittaa piilevää kielenvaihtelua, jonka kirjailija voi ilmaista metakielisten kommenttien tai kontekstia koskevien johtolankojen avulla. Kyse voi olla siitä, että romaanista käy ilmi, että joku henkilö tai ryhmä puhuu toista kieltä tai tulee toisesta maasta tai kulttuurista. Kielenvaihtelua esiintyy sekä romaanin vuoropuhelussa että kertomuksessa. Kielenvaihtelun tarkoitus molemmissa tutkimissani romaaneissa on luoda kuva aidoista kielenkäytön tilanteista ja aidosta kieliympäristöstä.

AVAINSANAT: finlandssvensk litteratur, litterär flerspråkighet, språkväxling, varietetsväxling, finlandismer

1 INLEDNING

Världen omkring oss är fullt av språk – både talat och skrivet språk. Vi lever i ett samhälle där flera språk är närvarande, antingen så att individer är flerspråkiga eller att samhället är flerspråkigt (Tidigs 2007). Finland har två officiella språk – svenska och finska och dessutom finns det ett stort antal andra språk som en finländare möter och använder i vardagen (Grönstrand & Malmio 2011: 7; Tilastokeskus 2019: 3). Detta gör det möjligt att använda inskott av flera språk till exempel i en och samma skönlitterära text. Detta fenomen kallas för litterär flerspråkighet.

Det finns olika begrepp som används inom disciplinen. Landqvist och Björklund (2014: 122) avser med begreppet *flerspråkig litteratur* att en text är skriven på ett språk som är textens huvudspråk men att det förekommer inslag på andra språk och/eller andra varieteter av huvudspråket, till exempel dialekt. Tidigs (2014: 16) avser samma fenomen med begreppet *litterär flerspråkighet*.

Litterär flerspråkighet har förekommit åtminstone sedan antiken och den kan hittas i många stora författarskap, exempelvis skrev Topelius och Diktonius flerspråkig prosa redan på 1850-talet (Tidigs 2007). Även om litterär flerspråkighet har funnits redan länge och det råder ingen brist på litterär flerspråkighet i finlandssvensk litteratur är forskning i ämnet relativt nytt (Tidigs 2014: 18, 40; Björklund 2016: 23, Landqvist & Tingsell 2016: 33–35). Forskningen kring litterär flerspråkighet var ännu på 1970- och 1980-talen språkvetenskaplig eller starkt influerad av språkvetenskapen. Nuförtiden har de litteraturvetenskapliga perspektiven på litterär flerspråkighet ökat. (Tidigs 2014: 18, 28.)

Bristen på teoretiska verktyg för undersökning av litterär flerspråkighet har varit en orsak till att de teoretiska modellerna för forskning i litterär flerspråkighet har hämtats från analyser som har gjorts på kodväxling i tal (Björklund 2016: 23). Nuförtiden finns det en del modeller som man kan utnyttja när man analyserar litterär flerspråkighet. Saara Haapamäki och Harriet Eriksson (2017) har skapat en analysmodell för litterär flerspråkighet vilket jag använder som stöd i min analys i den här avhandlingen. Modellen presenteras i kapitel 4 och i samma kapitel diskuteras också andra modeller och ett förslag för analys av litterär flerspråkighet.

Eriksson och Haapamäki (2011: 43, 45) diskuterar skillnaden mellan termerna *lån* och *kodväxling*. Med termen lån avser de enskilda ord på ett annat språk vilka är grammatiskt anpassade till det språk där de ska användas. Med termen kodväxling avser de däremot längre satser på ett annat språk vilka inte är grammatiskt anpassade till det mottagande språket. Flerspråkighet, kodväxling och lån förknippas ofta med talat språk men kodväxling har redan länge förekommit även i skönlitteratur (Eriksson & Haapamäki 2011: 43). Dessutom anser bland annat Tidigs (2007) och Malmio (2011: 310) att litterär flerspråkighet och kodväxling inte överensstämmer med kodväxling i tal.

Jag har valt att undersöka litterär flerspråkighet och språkväxling i Jolin Slottes författarskap utgående från två romaner *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* (2011) och *Närhelst hon kommer* (2014). Fokus ligger på helheten där den kommunikativa kontexten samt den litterära textens och språkväxlingens innehåll, form och tänkta funktioner analyseras och diskuteras.

I min kandidatavhandling (Erkkilä 2015) analyserade jag språkväxling i romanen *Under kriget* av Carola Sandbacka samt jämförde språkväxlingen med romanens finska översättning *Sodan jaloissa* för att se hurdana lösningar översättaren har gjort med språkväxlingen. I denna avhandling ska jag undersöka språkväxlingen som förekommer till finska i de valda romanerna. Översättningsaspekten ingår inte i denna avhandling. Författaren Jolin Slotte valde jag för att hennes romaner innehåller mycket språkväxling och för att hennes romaner mig veterligen inte har blivit undersökta tidigare.

1.1 Syfte

Syftet med min avhandling pro gradu är att undersöka språkväxling i Jolin Slottes författarskap utgående från romanerna *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* (2011) och *Närhelst hon kommer* (2014). Romanerna är skrivna på svenska men innehåller språkväxling. Det förekommer språkväxling till finska och engelska samt varietetsväxling på dialekt i romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* och språkväxling till finska och engelska i romanen *Närhelst hon kommer*.

Därtill har jag i denna avhandling bestämt mig att använda termen språkväxling när jag syftar till det att flera språk förekommer i en och samma text. I denna avhandling räknas som språkväxling både ett skifte mellan olika språk som ett skifte mellan olika varieteter.

Mitt intresse ligger i att undersöka litterär flerspråkighet och språkväxling som helhet i Slottes författarskap så långt det går att göra det utgående från två romaner. Jag analyserar det valda materialet och språkväxlingen i den enligt en analysmodell som Haapamäki och Eriksson (2017) har föreslagit för analys av litterär flerspråkighet. Modellen är en reviderad version av en tidigare modell som Eriksson och Haapamäki (2011) har utvecklat. Jag diskuterar den reviderade modellen och skillnader som den har med den tidigare modellen i avsnitt 4.1.

Mina forskningsfrågor är:

1. Hurdan språkväxling dominerar i Jolin Slottes författarskap?
2. I hurdana sammanhang förekommer språkväxlingen i romanerna?
3. Vilka effekter skapar den litterära flerspråkigheten i Jolin Slottes författarskap?

För att få svar på mina frågor analyserar jag språkväxlingen i mitt material och kategoriserar den i manifest (explicit) språkväxling och latent (implicit) språkväxling för att besvara forskningsfråga 1. Enligt Eriksson och Haapamäki (2011: 49) är det vanligt att antingen manifest eller latent språkväxling dominerar i ett litterärt verk även om det finns sådana verk som innehåller båda. Den latent språkväxlingen är vanligare i romaner där flerspråkigheten inte är ett av teman (Eriksson & Haapamäki 2011:45). Efter att ha preliminärt bekantat mig med mitt material i denna undersökning antar jag att manifest språkväxling dominerar i de båda valda romanerna. Därtill analyserar jag om språkväxlingen förekommer i dialog eller i relation, det vill säga söker svar på forskningsfråga 2. Jag antar att språkväxlingen i mitt material förekommer mer i dialog än i relation i och med att enligt Tidigs (2014: 56) är det vanligt att litterär flerspråkighet begränsas till dialog.

Den litterära flerspråkighetens effekter och den kommunikativa kontexten för romanerna diskuteras också i denna avhandling. Romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* utspelar sig mestadels i Karlebyområdet medan romanen *Närhelst hon kommer* utspelar sig i Helsingfors. Den förstnämnda romanen innehåller bland finska också en hel del varietetsväxling på en nordösterbottnisk dialekt. Den sistnämnda romanen däremot innehåller språkväxling till finska och engelska men inte dialekt. Detta antar jag beror på den omgivning där romanen utspelar sig i. Eriksson och Haapamäki (2011: 50) har betonat att språkväxlingens funktion kan vara att den skapar illusion av autentiskt språkbruk.

1.2 Material

Materialet i denna undersökning består av två romaner av Jolin Slotte. Romanerna är *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* (2011) och *Närhelst hon kommer* (2014). Först valde jag endast den förstnämnda romanen som mitt material eftersom språkväxling i den är frekvent förekommande. Sedan bestämde jag mig att också undersöka en annan roman av Slotte för att få en mångsidigare uppfattning om flerspråkighet och språkväxling i hennes författarskap. Ingen har mig veterligen tidigare undersökt Jolin Slottes romaner vilket gör denna undersökning unik.

Huvudspråket i de båda romanerna är svenska men dessutom innehåller Slottes debutroman *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* språkväxling till finska samt varietetsväxling på dialekt. Romanen omfattar 217 sidor och är indelad i fem sektioner (*Del 1, Del 2, Del 3, Del 4, Del 5*). Desto mera är romanen inte indelad, några kapitel finns inte. *Del 1* i romanen består av 86 sidor, *Del 2* av 51 sidor, *Del 3* av 43 sidor, *Del 4* av 15 sidor och *Del 5* av 18 sidor.

Slottes andra roman *Närhelst hon kommer* innehåller språkväxling till engelska och till finska. Romanen omfattar 212 sidor och är indelad i sju sektioner (*Prolog i fem scener, Det som hände innan Alice fann Ulrika, Det som hände innan Ulrika fann Alice, Att finnas till [I, II, III, IV]*). Romanen innehåller totalt 43 (5 + 5 + 6 + 28 [5 + 6 + 10 + 6]) kapitel.

I kapitel 2 presenteras författaren och de två romanerna. Författaren Slotte presenteras i avsnitt 2.1 och hennes författarskap i avsnitt 2.2 samt de valda romanerna *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* och *Närhelst hon kommer* i avsnitt 2.2.1 respektive 2.2.2. I följande avsnitt presenteras metoden för denna undersökning.

1.3 Metod

Denna undersökning är en kvalitativ undersökning där jag undersöker två romaner av en och samma författare. Metoden för denna undersökning är kvalitativ närläsning. Det betyder att man observerar detaljer av en text – i detta fall skriven text. Man kan välja att lägga fokus på hela texten eller endast några delar av texten (Kain 1998). Undersökningen innehåller också kvantitativa drag eftersom jag räknar antalet manifesta språkväxlingssekvenser i de båda romanerna för att få veta hur frekvent språkväxlingen förekommer i mitt material.

Jag har läst mitt material, det vill säga romanerna *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* och *Närhelst hon kommer* flera gånger och excerperat all språkväxling som förekommer. Jag har också räknat frekvensen av de språkväxlingssekvenserna som de två romanerna innehåller. Detta visas i tabeller i avsnitt 5.1.1 för romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* respektive avsnitt 5.2.1 för romanen *Närhelst hon kommer*.

Jag analyserar mitt material utgående på en analysmodell av Haapamäki och Eriksson (2017). Tidigare har Eriksson och Haapamäki (2011) skapat en modell för analys av flerspråkighetsstrategier i skönlitteratur. Den nyare modellen är en reviderad version av den äldre och med den vill påpekas att det är viktigt att analysera kontext, form och funktion som beroende av varandra och inte studera någon del separat. Den reviderade modellen kan också användas för att analysera ett författarskap i stället för en roman. (Eriksson & Haapamäki 2011: 44; Haapamäki & Eriksson 2017: 160.) Både den tidigare föreslagna modellen och den reviderade modellen presenteras närmare i avsnitt 4.1.

I vissa fall kan det vara svårt att avgöra om det är fråga om dialekt eller om replikerna bara skrivits i talspråksformer. Följande exempel 1 får illustrera detta.

- (1) ”Tu ska sii et mamma tiin å ha stigi ur sändji tå vi komber heim. He vaal noo braa”, säger Signe till Rut och de springer den sista vägen hem. (Slotte 2011: 17–18.)

Exempel 1 åskådliggör hur dialogen i romanen ser ut. Dialogen är mestadels skriven på ett talspråkligt sätt och innehåller dialektala drag, till exempel diftonger heim ’hem’ (Institutet för de inhemska språken 2020a). Jag anser att författaren har syftat på att bevara autenticiteten och känslan av äkta talsituationer och därför har hon skrivit romankaraktärers dialog på det sättet som ord uttalas på dialekt.

I exempel 2 från mitt material förekommer dialog mellan två karaktärer:

- (2) ” Hej då! Vi rings. Nu måst jag gå.” (Slotte 2011: 43.)

I exempel 2 fungerar måst av ordet ’måste’ som en talspråklig variant och syftet med detta är antagligen att skapa autenticitet och äkta (tal)situationer. Intressant med detta är att samma karaktär har tidigare använt formen ’måste’ i samma dialog. Att skriva replikerna fonologiskt kan också vara ett sätt att skapa autenticitet i berättelsen. I min studie anser jag sådana talspråkliga former som måst i exempel 2 vara standardsvenska och har inte excerperat sådana som språkväxling i min undersökning. Andra talspråksformer som förekommer i mitt material är bland annat int för ’inte’, sku för ’skulle’ och e för ’är’.

Som det framkommer av exempel 1 och 2 används det i romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* konstant citattecken i dialog och därför anser jag detta inte vara en typografisk markör som har att göra med manifest språkväxling utan en markör som är författarens sätt att skilja dialog från relation. Detsamma gäller dialogen i romanen *Närhelst hon kommer*. Detta utesluter jag från min analys och endast citattecken som förekommer i relation eller inne i dialog anses som en typ av manifest språkväxling och markering.

I denna avhandling presenterar jag inte alla sekvenser av språkväxling som förekommer i mitt material utan jag har valt att presentera och lyfta fram de exemplar som är mest relevanta med tanke på avhandlingens syfte. Jag fokuserar på språkväxlingssekvenser på finska men ger också några exempel på varietetsväxling på dialekt samt språkväxling på engelska.

Romanerna innehåller också finlandismer vilka är ”enskilda ord eller uttryck som bara eller huvudsakligen används i Finland eller som i Finland används i en annan betydelse än i Sverige” (Reuter 2014: 14). Som stöd för att skilja finlandismer från standardsvenska använder jag Charlotta af Hällström-Reijonens och Mikael Reuters bok *Finlandssvensk ordbok* (2008) och Mikael Reuters bok *Så här ska det låta. Om finlandssvenska och språkriktighet* (2014).

Jag har också avgränsat mitt material så att olika varumärken och egennamn inte räknas som språkväxling eftersom de är sådana som inte alltid kan översättas till romanens huvudspråk svenska. Följande exempel 3 illustrerar detta:

- (3) Jenny tyckte att det var bäst att jag drack Coca Cola light och medan Glenn Medeiros röst fyllde vardagsrummet såg jag från min plats i köket hur par bildades och kropparna gungade omfamnande varandra. (Slotte 2011: 160–161.)

I exempel 3 finns varumärken Coca Cola light som inte översätts utan fungerar som sådan i olika språk. Det finns också egennamnet Glenn Medeiros i exemplet och detta räknas inte heller som språkväxling i denna undersökning.

2 JOLIN SLOTTE OCH HENNES FÖRFATTARSKAP

I det här kapitlet presenteras författaren Jolin Slotte i avsnitt 2.1 och hennes författarskap i avsnitt 2.2. Romanerna *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* och *Närhelst hon kommer* presenteras i avsnitt 2.2.1 respektive 2.2.2. Andra verk som Slotte har publicerat nämns bara kortfattad vid sidan om presentation av författaren i följande avsnitt 2.1.

2.1 Författaren Jolin Slotte

Jolin Slotte är en finlandssvensk författare och doktorand i litteraturvetenskap vid Åbo Akademi. Slotte är född år 1977 i Karleby i Österbotten men bor nuförtiden i Sjundeå i Nyland. Hon debuterade med romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* år 2011. År 2014 utgav hon sin andra roman *Närhelst hon kommer*. (Boksampo 2019, Marginal 2019).

Slotte har också arbetat med fyra lättlästa bearbetningar; *Tusenblad* av Birgitta Bouchts roman år 2014, *Maresi* av Maria Turtschaninoffs ungdomsroman år 2016, och två bearbetningar av Tove Janssons böcker *Farlig midsommar* och *Kometen kommer* år 2017. År 2017 utgav hon en prosalyrisk berättelse *Alla bubblor brister*. Sedan 2014 har hon också jobbat med projektet Sublima tolkningar tillsammans med bildkonstnären Pauliina Pesonen och år 2018 utgav de tillsammans deras första bok *Alla dessa döda ögon – Kaikki nämä kuolleet silmät*. (Marginal 2019.) År 2020 utgav Slotte tillsammans med författaren Heidi von Wright boken *Märkligt verkligt – Verkligt märkligt* (Marginal 2020).

Författaren Slotte som skriver sina romaner på svenska har vuxit upp i Karleby och därför antar jag att dialekten som finns i hennes debutroman *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* är det samma som används i Karlebyområdet. Möjligen använder författaren själv – eller har använt i sin barndom och/eller ungdom – denna dialekt som förekommer i hennes debutroman. En del forskare påpekar att författaren flyttar sin egen flerspråkighet till sina romaner och det är där jag baserar mitt antagande på. (Tidigs 2014: 89.) Författarens modersmål och hur det påverkar hans litterära texter diskuteras i avsnitt 4.5. Användning av dialekt i litterär flerspråkighet i Finland diskuteras i avsnitt 3.1.

2.2 Jolin Slottes författarskap

I detta avsnitt presenteras de två romaner som ingår i denna undersökning. Romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* presenteras i avsnitt 2.2.1 och i det följande avsnittet 2.2.2 presenteras den andra romanen *Närhelst hon kommer*. Som framkommit redan tidigare har Jolin Slotte utöver dessa två romaner skrivit en mängd andra böcker. De andra böckerna presenteras inte desto närmare i denna avhandling eftersom de inte ingår i mitt material.

2.2.1 Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer

Romanen är en släkthistoria över fem generationer och handlar om två kvinnor, Rut, som blev anhängare i Åkerblomrörelsen och Ruts barnbarnsbarn Silja som återvänder till sitt barndomshem i Karleby för att träffa sin pappa. Romanen är indelad i två olika tidsperioder där den ena placerar sig på år 1918 och framåt och den andra utspelas i nutid. Geografiskt utspelas romanen mestadels i Karleby men också i Helsingfors. Detta leder till att romanen innehåller mycket varietetsväxling på en österbottnisk dialekt.

Berättelsen som är tidsmässigt äldre börjar med att Rut blir medlem i en religiös sekt som heter Åkerblomrörelsen. Denna rörelse med dess ledare Maria Åkerblom är ett omfattande tema i romanen. Rörelsen har påverkat vissa romankaraktärernas liv, vissa har blivit inblandade i rörelsen och vissa är intresserade av att veta vad rörelsens verksamhet har handlat om och vad som har hänt. Även sådana karaktärer som inte har varit med i rörelsen har blivit påverkade av den på ett eller annat sätt. Effekter av rörelsen räcker sig över generationer bland annat i form av tystnad och sorg.

Maria Åkerblom föddes år 1898 i Snappertuna som ett av de yngsta barnen i en fattig familj. Hennes barndom var inte lätt och hon bodde till och med i ett fosterhem. I årsskifte 1916/1917 blev hon allvarligt sjuk och genomgick en väckelse. Detta var början på den religiösa verksamheten. Åkerblom började predika och år 1918 kallades hon till Karleby. (Björkstrand 2011: 11, 14, 18, 20, 35.) Händelserna i romanen börjar från denna tidpunkt.

I slutet av 1919 hade rörelsens verksamhet pågått i drygt två år och fått en stark ställning. Antalet anhängare i rörelsen växte snabbt, vid årsskiftet 1919–1920 hade den runt 700 anhängare (Björkstrand 2011: 76, 78, 81). Under den tiden började det uppstå negativa sidor av Åkerbloms verksamhet. Dessa var bland annat nattliga möten och misshandeln av en ung pojke samt falska vittnen vilka ledde till att staden och kyrkan började kämpa mot den ”sjukliga” rörelsen. (Björkstrand 2011: 80, 85.)

Motståndet, rättegångar och omfattande debatt för och emot i lokaltidningar ledde slutligen till ett mordförsök på länsmannen Ernst Venelius. Maria Åkerblom flyttade till Helsingfors med de trognaste anhängarna som lämnat sina liv i Karlebytrakten. Åkerblom blev själv ställt inför rätta och då rymde hon flera gånger från polisen. 1927 dömdes hon slutligen till fängelse för att ha anstiftat andra till mordförsök och mened. (Björkstrand 2011: 137–139, 148–160.) Till sist splittrades rörelsen i 1933 när Maria Åkerblom ännu satt i fängelse. Det var två orsaker till att rörelsen splittrades. Den första var att en ny profetissa Hilda Hotti hade vunnit allt mer anhängare och den andra var att de kritiska anhängarna i Åkerblomrörelsen hade fattat ett beslut om att rörelsen ska splittras. (Björkstrand 2011: 235.) Dessa händelser utspelas i romanen vilket följande exempel 4 får illustrera.

- (4) ”Ända sedan ja så de vittn i hede fruktansvärd rättegånge ha ja dröömnd et tu ska koma heim”, fortsätter Signe och smeker Rut över håret. (Slotte 2011: 31.)

Exempel 4 baserar sig på tiden då Rut äntligen återvänder hemma till Karleby. Rut hade varit anhängare i Åkerblomrörelsen och lämnat allt bakom sig för att följa Maria Åkerblom till Helsingfors med andra anhängare. Ruts väninna Signe som hade själv också varit med i möten med Maria Åkerblom har väntat på att Rut ska komma hem från Helsingfors. Av exemplet kan man se att Signe talar dialekt.

Ett omfattande tema i romanen är tystnad, våld, sorg samt svåra saker som romankaraktärer inte vågar diskutera med sina nära och kära. Vissa karaktärer i romanen vågar till exempel inte fråga om saker som de funderar på eller som de skulle vilja få ett svar på. Slotte säger själv att hon började skriva boken för att kunna behandla sina egna tankar och att hon ville behandla sin egen relation till sin mamma som dog när hon var

17 år gammal. Hon säger också att romanen är fiktiv och att den inte grundar sig på hennes liv. (Yle 2011.)

Språkligt är romanen väldigt intressant, olika språk – finska och engelska – blandas in i svenskan och dessutom förekommer det frekvent också varietetsväxling till dialekt. Vissa repliker är skrivna talspråkligt och ibland är det till och med svårt att veta om det är fråga om dialekt eller talspråk. Romanen skapar en känsla av äkta talsituationer människor emellan med sitt varierande språkbruk.

Det finns åtminstone en finskspråkig karaktär i romanen som använder endast finska och alla hans repliker är på finska, i ett skede diskuterar han med den svenskspråkiga huvudkaraktären, Silja, och då talar de båda sina egna modersmål. Silja språkväxlar dock en del till finska emellanåt. Språkväxling som förekommer i dialog som utspelas i dåtid är också intressant. Det finns flera karaktärer som talar dialekt och blandar det med högsvenska då och då.

Namnet på romanen väckte också mitt intresse, först tänkte jag att namnet syftar till romanens tema vilket är tystnaden och hemligheter mellan romankaraktärer och även inom familjen. Medan jag bekantade mig med Åkerblomrörelsen och Maria Åkerblom genom att läsa romanen *Maria Åkerblom* (Björkstrand 2011) hittade jag en del av en sång som Åkerblom själv har skrivit:

*”Fråg’ aldrig varför, tvivla aldrig mer,
Lek ej med Gud, ej med den nåd han giver.
Ty Herrens öga alltid allting ser,
Blott över dem som tror hans nåd förbliver.”* (Björkstrand 2011: 118.)

Jag antar att romanens namn tyder på det som var centralt inom Åkerblomrörelsen, att göra saker som Maria Åkerblom krävde och påstod vara för rörelsens bästa. Det skildras också i romanens händelser att anhängare till rörelsen lämnade allt bakom sig, sålde sina hus och så vidare för att kunna följa med Åkerblom till Helsingfors. De fick inte tvivla eller ifrågasätta det som hon sade, annars fick de ett straff som Åkerblom påstod komma från Herren. (Björkstrand 2011: 118.)

Slotte (YLE 2011) har också i en intervju berättat att hon har varit intresserad av Maria Åkerbloms liv och rörelsen som hon ledde vilket också kan vara en orsak till att romanen har namngivits efter en sång som Åkerblom har skrivit.

2.2.2 Närhelst hon kommer

Romanen *Närhelst hon kommer* är Slottes andra roman som är utgiven 2014. Romanen är en kärleksroman där en äldre kvinna, Ulrika, förälskar sig i en ung kvinna, Alice. Berättaren i romanen är Alice som studerar litteraturvetenskap vid universitet. Andra romankaraktärer är Alices vänner och romanen handlar därför mycket om ungdomslivet. Romanen utspelar sig i dagens Helsingfors och innehåller utöver språkväxling till finska också språkväxling till engelska.

Utöver kärleken handlar romanen om frågor inom olika socialklasser. Alice och Fanny, som är Alices bästa vän, har olika bakgrund. Alice kommer från en medelklassfamilj i Österbotten och Fanny har däremot vuxit upp i ett arbetarklasshem i en förort till Helsingfors med sin alkoholiserad mamma. Deras olika uppväxt och utgångspunkter till livet orsakar emellanåt stridigheter mellan dessa kvinnor.

Våld mot kvinnor är ett tema i romanen och detta leder till att en romankaraktär bär hemligheter som hon inte vill tala om. På det sättet liknar romanen Slottes debutroman *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer*. Tystnaden, hemligheter och svårigheter i livet är bärande teman i de båda romanerna. Dessa saker orsakar desperation hos romankaraktärer.

Språket i romanen är intressant. Speciellt de unga människorna använder engelska uttryck och fraser när de umgås med varandra. Det handlar mycket om olika citat och sådana fasta fraser som hörs i filmer eller i musik. Finskan i romanen förekommer ofta i form av olika skällsord och interjektioner.

I en recension av Kira Nalin (2015) behandlas denna roman och recensenten skriver att den känns realistiskt och att romanen är ”rent litterär skickligt skildrat”. Nalin (2015)

kritiserar romanen för att författaren ”försöker få in alltför många spår i texten”. Hon skriver att dialogen i romanen är skickligt skriven och påpekar att efter att man har läst romanen är det mest ömheten mellan romankaraktärer som blir kvar och inte bristerna i romanens framställning.

3 FLERSPRÅKIGHET I FINLAND OCH I FINLANDSSVENSK LITTERATUR

Det finns varierande åsikter om flerspråkighet och språkväxling i finlandssvensk litteratur. Enspråkighet var länge normen i finlandssvensk skönlitteratur och romanerna var ofta skrivna på högsvenska (Malmio 2011: 293). Malmio (2011: 294) anser att ”flerspråkigheten varit ett tämligen marginellt fenomen i finlandssvenska romaner” under 1900-talet och att användning av kodväxling blev mer allmänt först på 1990- och 2000-talen.

Dialoger eller repliker i finlandssvensk skönlitteratur skrevs inte på finska eller på andra språk och syftet var att återge världen så som den var. Detta var dock inte sanningen utan den språkliga verkligheten var mycket mer varierande. Forskare har påpekat att frånvaron av dialog i äldre finlandssvenska romaner berodde på det att det inte var möjligt att skildra verkligheten på ett realistiskt sätt eftersom finskan var dominerande såväl i omgivningen som i samtal och författarna var osäkra på att använda finska. (Malmio 2011: 293.)

Tidigs (2014: 15) konstaterar att det inte är ovanligt att finlandssvensk litteratur innehåller inslag av andra språk eller påverkan av andra språk. Malmio (2011: 28) anser också att det är nuförtiden snarare regel än undantag att finlandssvenska romaner är flerspråkiga. Bland annat Kjell Westö, Monika Fagerholm och Emma Juslin tas som exempel på författare med litterär flerspråkighet. I det följande avsnittet 3.1 diskuteras flerspråkigheten i Finland. Litterär flerspråkighet i finlandssvensk litteratur samt tidigare forskning i ämnet diskuteras i avsnitt 3.2.

3.1 Om Finland som språkmiljö

Enligt Sebba (2012: 7) är en flerspråkig text en produkt av en flerspråkig kultur. De två romaner som jag undersöker utspelar sig båda i Finland och det är därtill viktigt att även diskutera samhällets flerspråkighet och mottagarnas flerspråkighet.

I Finland finns det utöver de två nationalspråken – finska och svenska – också flera andra språk som man kommer i kontakt med (Institutet för de inhemska språken 2020,

Kansalliskielistrategia/Nationalspråksstrategi 2012: 17). År 2019 var 87,3 procent av befolkningen finskspråkiga, 5,2 procent svenskspråkiga och 7,5 procent talade ett främmande språk (Statistikcentralen 2020). Dessa olika språk uttrycker sig såväl i talat språk som i skrivet språk. Som diskuterats tidigare i denna avhandling har det redan länge funnits inslag av flerspråkighet i litteratur skriven på svenska i Finland.

Romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* som ingår i mitt material innehåller en hel del varietetsväxling på dialekt. På grund av att romanen utspelar sig geografiskt i Karlebyområdet antar jag att dialekten som används i romanen är Karlebydialekt. Dialekten i Karleby hör till de nordösterbottniska dialekterna (Ivars 2015: 85). Enligt Reuter, Hällström-Reijonen och Tandefelt (2017: 17) är det svårt att dra gränsen mellan vardagligt talspråk och regionala inslag. Med finlandssvenska avses det språket som används av finlandssvenskar och därtill språket utan dialektala drag. (Reuter, Hällström-Reijonen & Tandefelt 2017: 17.)

I Österbotten är dialekten ofta vardagsspråket och man använder högsvenskan i mer formella situationer. Författaren Lars Sund (2016: 183) konstaterar att dialekt är talat språk i Österbotten och att finskan fortfarande kan vara svårt för många. Han tillägger ”Att få till en fungerande skriftbild som majoriteten av läsarna är villiga att acceptera är ingalunda oproblematiskt” (Sund 2016: 183). I mitt material skapar användning av dialekt i romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* autenticitet och en känsla av äkta talsituationer. Däremot i romanen *Närhelst hon kommer* är det en del slang och talspråkliga drag som ger läsaren en känsla av autentiskt språk.

3.2 Forskning i flerspråkig litteratur i Finland

Såsom det har konstaterats redan tidigare i denna avhandling har forskning i litterär flerspråkighet och språkväxling blivit vanligare från och med 1990-talet. Ett exempel på detta är forskningsprojektet *Språkvariation i text*, SVIT. Forskarna inom projektet har utgivit boken *Språkmöten i skönlitteratur – Perspektiv på litterär flerspråkighet*. (Björklund & Lönnroth 2016.) I projektet kombinerades tre olika perspektiv –

språkvetenskapliga, litteraturvetenskapliga och översättningsvetenskapliga perspektiv – på forskning i litterär flerspråkighet, vilket är nytt inom den nordiska språkvetenskapen. I projektet har forskarna koncentrerat sig på flerspråkigheten och språkvariationen i texterna skrivna på svenska eller andra nordiska språk och syftat på att ”utveckla en teoriram för hur två- och flerspråkiga kontexter återspeglas i texter”. (Björklund & Lönnroth 2016: 7.)

Julia Tidigs (2014) har undersökt flerspråkigheten i Jac. Ahrenbergs och Elmer Diktonius prosa. Hon koncentrerar sig på att undersöka litterär flerspråkighet och hur den kan fungera som ett verktyg för berättande samt hur den läsande omgivningens förväntningar påverkar den litterära flerspråkighetens effekter. Ahrenbergs och Diktonius prosa skiljer sig från varandra inte bara eftersom de skrev olika slags prosa utan också på grund av olika slags språkliga och litterära normer. Trots dessa skillnader finns det också likheter, det viktigaste är att de båda använder många olika språk i sin prosa och flera inslag av främmande språk förekommer i olika sammanhang och med olika effekter.

Tidigs (2016) har också undersökt Kim Weckströms roman *Sista sommaren* som har utgivits år 1996 samt debatten kring Finlandiapriset samma år. I debatten diskuterades också Kjell Westös roman *Drakarna över Helsingfors* som har också utgivits 1996. Tidigs (2016) använder också recensioner av Westös roman som jämförelsematerial i sin undersökning.

Kjell Westö skriver sina romaner på svenska men hans litterära texter innehåller utöver finskan också inslag på flera andra språk, till exempel på engelska, tyska, ryska och franska. Utöver flera olika språk använder Westö också slang, finlandismer och dialekt i sina romaner (Tandefelt 2017a: 48). Westös romaner har undersökts bland annat av Haagensen (2016) som har forskat i språkväxling i Westös romaner *Gå inte ensam ut i natten* som utkom år 2009 och *Hägring 38* som utkom år 2013.

Haapamäki och Eriksson (2017) har tillämpat deras egen modell för analys av litterär flerspråkighet till Westös hela romanproduktion, vilket innebär romanerna *Drakarna över Helsingfors*, utkom år 1996, *Vådan av att vara Skrake*, utkom år 2000, *Lang*, utkom år 2002, *Där vi en gång gått*, utkom år 2006, *Gå inte ensam ut i natten*, utkom år 2009,

Hägring 38, utkom 2013 och *Den svavelgula himlen* som utkom år 2017. Alla Westös romaner innehåller språkväxling.

Lönnroth (2014) har undersökt litterär flerspråkighet i Carola Sandbackas romaner. Han har tillämpat Erikssons och Haapamäkis (2011) modell på sin läsning av Sandbackas roman *Under kriget* och diskuterar inslag av finska och främmande språk som författaren har använt sig av i romanen. Därtill har Lönnroth (2009) undersökt språkväxling i Sandbackas romaner *Ellen Llewellyn* och *Släkt och vänner* ur ett språksociologiskt perspektiv.

Hans Landqvist (2012) har forskat i litterär flerspråkighet och språkväxling som förekommer i Mikael Niemis roman *Mannen som dog som en lax*, utkom år 2006. Romanen utspelar sig geografiskt i Tornedalen och innehåller språkväxling på meänkieli och på andra språk samt på varieteter av andra språk.

En finlandssvensk författare kan skriva sin roman helt på standardspråk eller välja att i dialogen och / eller i relationen använda finlandismer, slang och skriva på det sättet som människor talar (Tandefelt 2017a: 32).

4 ATT ANALYSERA LITTERÄR FLERSPRÅKIGHET

Litterär flerspråkighet syftar till texter skrivna på mer än ett språk eller texter som innehåller flera språkliga varieteter. Litterär flerspråkighet kan innebära allt från texter som innehåller enstaka ord på andra språk än textens huvudspråk till texter där det är svårt att urskilja vilket är textens huvudspråk. Litterär flerspråkighet kan också förekomma på annat sätt än genom olika främmande ord, till exempel genom ”ett icke-idiomatiskt språkbruk” som har ett annat språk som utgångspunkt eller genom avvikande syntax där det finns spår av ett annat språk. (Tidigs 2014: 45–46.) Jag diskuterar den litterära flerspråkigheten, språkväxlingen och dess funktioner i detta kapitel.

Einar Haugen, en av pionjerna inom språkforskning, delade in språkväxling i följande kategorier: växling, interferens och integration. Växling betyder att man använder flera språk men bara ett åt gången. Med interferens menar han att två normer överlappar varandra samtidigt. Integration är att man anpassar materialet från ett språk till ett annat. (Björklund 2016: 17.)

Enligt Sebba (2012: 1–2) är det inte brist på skriven två- och flerspråkig text utan brist på teoretiska verktyg för undersökning av två- eller flerspråkig text. Bland annat Björklund (2016: 23) diskuterar detta i sin artikel.

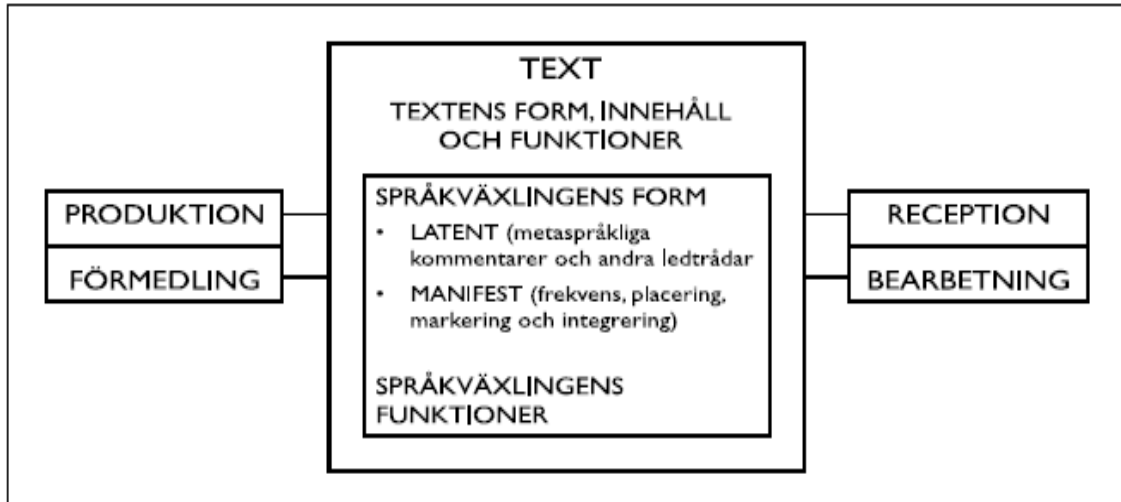
I avsnitt 4.1 presenterar jag en modell som Haapamäki och Eriksson (2017) har föreslagit för analys av litterär flerspråkighet. Dessutom diskuteras deras tidigare modell som fungerar som grund också för den nyare modellen. I avsnitt 4.2 presenteras den kommunikativa kontexten för romanerna, i avsnitt 4.3 språkliga nivåer för språkväxling, i avsnitt 4.4 den litterära flerspråkighetens funktioner och i avsnitt 4.5 diskuteras hur författarens modersmål och övriga språkfärdigheter påverkar hans litterära flerspråkighet samt hur man kan få reda på om flerspråkigheten utgör temat i ett litterärt verk.

4.1 Haapamäkis och Erikssons analysmodell

Haapamäki och Eriksson (2017) har presenterat en reviderad modell för analys av litterär flerspråkighet. Modellen presenterar nya synpunkter för analys av litterär flerspråkighet. Med den reviderade modellen preciserar och nyanserar Haapamäki och Eriksson (2017: 160) de synpunkterna som presenterats i deras tidigare modell. De försöker dessutom skapa en modell som kunde användas i mer systematiska studier än tidigare. Idéen med den tidigare modellen var att kontext, form och funktion är beroende av varandra och att man ska analysera helheten och inte någon del separat (Eriksson & Haapamäki 2011).

Den nyare modellen innehåller komponenter *produktion* och *förmedling* samt *reception* och *bearbetning*. Med produktion syftas det på författare av litterära texter och förmedling betyder både ”de olika sätt på vilka de litterära texterna förmedlas till läsarna och de aktörer som medverkar i denna process” (Haapamäki & Eriksson 2017: 162). Förmedling kan ske genom att texterna trycks men också bland annat genom att texterna publiceras elektroniskt eller muntligt, till exempel i form av ljudböcker (Haapamäki & Eriksson 2017: 162).

De olika sätt på vilka publiken, läsaren eller lyssnaren, tar emot de texterna som förmedlas kallas för reception. Bearbetning däremot innebär mottagares texter om sin reception, det kan vara till exempel kommentarer, recensioner eller analyser. (Haapamäki & Eriksson 2017: 162.)

Figur 1. En reviderad modell för analys av litterär flerspråkighet (Haapamäki och Eriksson 2017: 163)

I modellen (se figur 1) är komponenten *text* det centrala och till den delen motsvarar den reviderade modellen i stort sett den tidigare. I den nyare modellen har språkväxlingens form och funktioner dock tydligare skiljts åt från textens form, innehåll och funktioner. (Haapamäki & Eriksson 2017: 163.)

Varje del i modellen påverkas av kontexten och omständigheterna inom samhället. Dessutom är varje del i modellen kopplat till alla andra delar vilket åskådliggörs med linjer i modellen (se figur 1). Allt handlande och interaktion mellan de olika aktörerna sker i konstant växelverkan med den litterära texten. (Haapamäki & Eriksson 2017: 162.)

Språkväxling kan delas in i två kategorier; dessa är *manifest* språkväxling (explicit) och *latent* språkväxling (implicit). Manifest språkväxling innefattar litterära texter som innehåller enstaka ord eller längre sekvenser på ett språk som inte är romanens huvudspråk. (Eriksson & Haapamäki 2011: 45–46.)

Med latent språkväxling avses att texten är skriven på ett språk men att även andra språk är närvarande. Detta syns bland annat i strategier som kallas för *metaspråkliga kommentarer* eller *kontextuella ledtrådar*. Termen metaspråklig kommentar syftar till att författaren hänvisar i texten att något sägs på ett annat språk eller att någon person eller grupp talar ett annat språk än romanens huvudspråk. Med termen kontextuell ledtråd avses att det framgår i texten att vissa karaktärer kommer från ett annat land eller att handlingen pågår i ett annat land eller i en annan kultur. (Eriksson & Haapamäki 2011: 45–46.) Tidigs (2014: 246) använder begreppet *realiareferenser* när hon syftar på fenomen som Eriksson och Haapamäki kallar kontextuella ledtrådar.

I följande exempel 5 visar författaren med hjälp av en metaspråklig kommentar att också andra språk än romanens huvudspråk är närvarande.

- (5) Jag svarar kort på finska att jag inte är gift och jag inte riktigt vet. (Slotte 2011: 21.)

I exempel 5 sker den latent språkväxlingen i relation. Författaren använder en metaspråklig kommentar 'på finska' för att lyfta fram att romankaraktären i fråga talar finska. I det här exemplet är det den tvåspråkiga huvudpersonen Silja som talar med en svenskspråkig kvinna och därför anser jag att det är konstigt att Silja väljer att svara på finska när det framgår av kontexten att kvinnan även frågar på svenska.

I följande exempel 6 är det fråga om kontextuell ledtråd med vilken författaren visar att en person kommer från andra delen av landet.

- (6) Talaren den kvällen är för ovanlighetens skull en medelålders kvinna från Tammerfors. (Slotte 2011: 175.)

I exempel 6 ovan sker den latent språkväxlingen i relation och med hjälp av kontextuell ledtråd ger författaren läsaren information om att den kvinna som där talas om kommer från Tammerfors. Dessutom kan läsaren ana att kvinnan talar finska, vilket också kommer fram när författaren skriver att det används tolk när kvinnan ska tala finska i en svenskspråkig omgivning.

Manifest språkväxling kan delas in enligt *frekvens*, *markering* och *integrering* i tre underkategorier. Frekvens i litterära texter kan variera mellan texter som har några få inslag på ett annat språk än romanens huvudspråk till texter som är skrivna på två språk och där det är svårt att säga vilket som är textens huvudspråk. (Eriksson & Haapamäki 2011: 46.) Det är viktigt att analysera frekvensen av den manifesta språkväxlingen för att kunna bedöma vilken roll och vilka funktioner den litterära flerspråkigheten har (Haapamäki & Eriksson 2017: 163–164.)

I den nyare modellen har Haapamäki och Eriksson (2017: 164) inkluderat *placering* inom manifest språkväxling – något som de inte har beaktat i den tidigare modellen. Därtill att det är viktigt att analysera språkväxlingens frekvens är det också centralt att undersöka i vilka delar av texten, i relationen eller dialogen i en roman eller endast på ett av dessa områden, den manifesta språkväxlingen förekommer. Tidigs (2014: 56) konstaterar att det i skönlitteratur är vanligt att flerspråkigheten förekommer i dialog, inte i relation. Detta skapar ett tätare samband med romankaraktärernas tal. Genom att hålla relationen enspråkig kan författaren visa att hen kan producera enspråkig text.

Med markering avses att någon typ av markör anknyter sig till språkväxling. Det kan till exempel vara en kommentar, en översättning eller någon typ av typografisk markör, såsom citattecken eller kursivering. (Eriksson & Haapamäki 2011: 46). Tidigs (2014: 59) använder termen *glossering* när hon syftar till de främmande elementens översättning, parafrasering eller om dessa på något sätt förklaras. Termen glossering motsvarar det som Eriksson och Haapamäki kallar markering borträknad typografiska markörer som Tidigs (2014: 59) har kategoriserat som av-integrering.

I den här undersökningen använder jag de termer som Haapamäki och Eriksson (2011) använder i sin undersökning. I mitt material finns det gott om exempel på markering. Citattecken används främst för att skilja dialog från relation, men i följande exempel 7 är varietetsväxling markerad med citattecken.

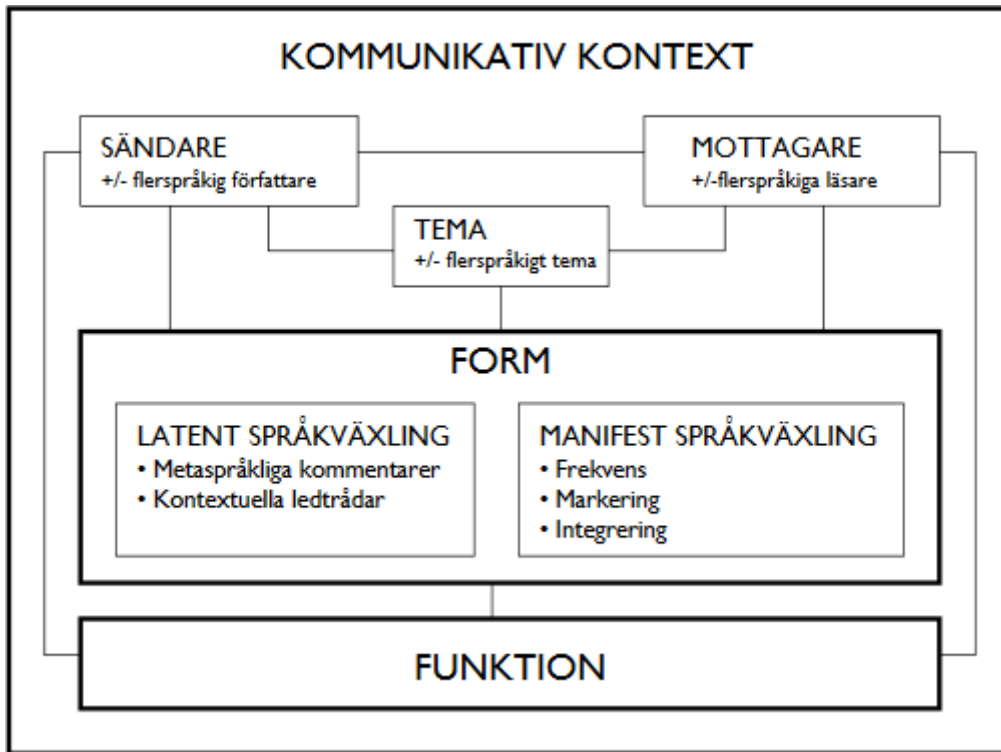
- (7) Utåt sett är Rut återställd. När hon återvände hade hon snabbt också börjat visa sig i kyrkan igen, för att bevisa för ortsborna att hon nog var över "tasåheita", som hennes far hade kallat det. (Slotte 2011: 58.)

I exempel 7 är språkväxlingen manifest, den är markerad med citattecken. Det handlar om svag markering eftersom det inte används några andra typografiska markörer. Ingen översättning eller förklaring till ordet 'tasåheita' ges. Detta exempel kan utesluta läsare som inte förstår de finlandssvenska dialekterna.

Språkväxlingen kan vara svagt eller starkt markerad. Enligt Eriksson och Haapamäki (2011: 47) är olika typografiska markeringar ett exempel på svag markering. Stark markering däremot förekommer när författaren använder en metaspråklig kommentar eller om hen översätter språkväxlingen till romanens huvudspråk. Markeringen är starkaste när språkväxlingssekvensen innehåller alla de tidigare nämnda markeringstyperna.

Den sista underkategorin, integrering, handlar om att analysera hur språkväxling är grammatiskt anpassad till romanens huvudspråk. Det finns olika former av anpassning, det kan vara fråga om enstaka ord på ett annat språk som är grammatiskt anpassade i romanens huvudspråk. (Eriksson & Haapamäki 2011: 46–47.)

När det gäller integrering kan man skilja språkväxlingssekvenser mellan syntaktiskt integrerade och icke-integrerade led. Sekvenser är syntaktiskt integrerade när de är grammatiskt anpassade till det mottagande språkets textstruktur, meningsbyggnad eller när de är syntaktiskt fristående. Icke-integrerade sekvenser är däremot inte grammatiskt anpassade till det mottagande språket. (Eriksson & Haapamäki 2011: 48.)

Figur 2. Erikssons och Haapamäkis (2011: 49) tidigare analysmodell

I figur 2 illustreras den tidigare modellen som Eriksson och Haapamäki (2011) har föreslagit. Komponenten *sändare* i den tidigare modellen motsvaras av komponenterna *produktion och förmedling* i den nyare modellen och komponenten *mottagare* i den tidigare modellen motsvaras av komponenterna *reception och bearbetning* i den nyare modellen.

Den tidigare modellen av Eriksson och Haapamäki (2011) har fått kritik av bland annat Lönnroth (2014: 11–12) och Tidigs (2014: 40, 59, 61) och ska därför granskas kritiskt. Forskarna inom SVIT- och SSoS-projekten har ändå valt att använda Erikssons och Haapamäkis modell på grund av huvudkomponenter som den innehåller (Landqvist & Björklund 2014: 124). På basis av kritiken utarbetades en modell för att analysera komponenten *kommunikativ* kontext som presenteras i följande avsnitt 4.2 samt illustreras med figur 3.

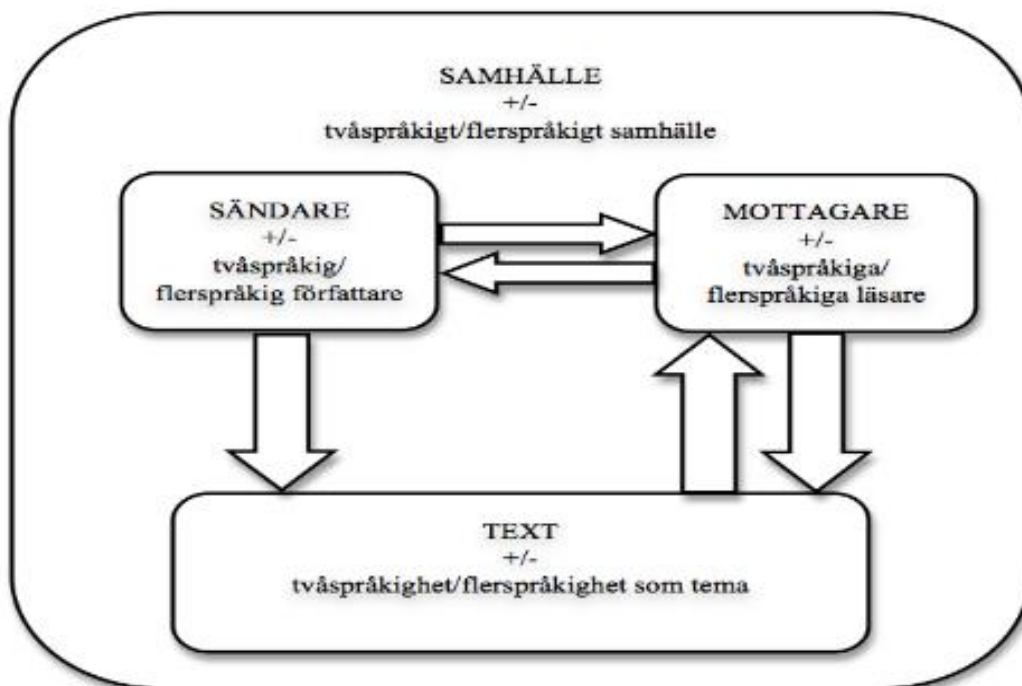
Erikssons och Haapamäkis (2011) modell sägs dock vara dynamisk på grund av att komponenten kontext påverkar språkväxlingens form och att komponenterna kontext och form tillsammans påverkar funktionerna som språkväxlingen har (Landqvist & Tingsell 2016: 41).

4.2 Analysmodell för komponenten *kommunikativ kontext*

Kontexten som beskrivs i texten påverkar valet av språk som används i texten och därför ska den litterära kontexten diskuteras i relation till form och funktion när det gäller språkväxling och litterär flerspråkighet (Haagensen 2016: 88). De komponenter som den kommunikativa kontexten innehåller är sändare, mottagare och det samhälle, den grupp eller den kultur som är närvarande i romanen. Med komponenten sändare menas författare, mottagare syftar till de tänkta läsarna av romanen och till samhälle, grupp, kultur syftas med begreppet tema. (Eriksson & Haapamäki 2011.)

Hans Landqvist och Siv Björklund (2014) har presenterat en modell för analys av kontextuella faktorer i skönlitteratur skriven på svenska men där flerspråkighet samt språkväxling förekommer. De har skapat en alternativ analys av komponenten kommunikativ kontext utgående från modellen som Eriksson och Haapamäki (2011) har föreslagit för analys av litterär flerspråkighet.

Modellen innehåller komponenterna *sändare/författare* och *mottagare/läsare* såsom också Haapamäkis och Erikssons (2017) modell. En komponent i modellen är *text* vilket Landqvist och Tingsell (2016: 40–41) definierar som ”sammanhängande språklig enhet, medierad i skrift, vilket skiljer sig från andra språkliga enheter som till exempel muntliga samtal eller yttranden”. Därtill finns det i modellen komponenten *tema* vilket innebär ”närvaron eller frånvaron av flerspråkighet som ett tema i en viss litterär text” (Landqvist & Tingsell 2016: 41). Slutligen är det omgivande *samhället* av stor vikt i undersökning eftersom de andra komponenterna fungerar inom samhället. (Landqvist & Björklund 2014: 126).

Figur 3. Alternativ analysmodell för kontexten i litterär flerspråkighet (Landqvist & Björklund 2014: 125)

I figur 3 finns plus- och minustecken vilka åskådliggör att ett samhälle kan vara två- eller flerspråkigt men också att sändare eller mottagare är två- eller flerspråkiga/a och därtill att temat i texten är två- eller flerspråkighet. (Landqvist & Tingsell 2016: 41.) Detta är en aspekt som jag kommer att iaktta i min analys av de valda romanerna. Kontexten där romanerna utspelar sig är viktig för analysen av litterär flerspråkighet.

Tidigs (2014: 22) påpekar att det inte går att skilja effekterna av flerspråkighet och språkväxling i litterära verk från den aktuella kontexten. Därför är det viktigt att utnyttja olika sekundärmaterial bland annat recensioner av litterära verk och intervjuer med

författare för att kunna ”för kontexten närmare och därmed nyansera och perspektivera läsningarna av de skönlitterära texterna (Tidigs 2014: 23). I denna undersökning är det också av vikt att studera den kommunikativa kontexten för att kunna analysera vilka effekter språkväxlingen i mitt material har.

Man ska granska hur flerspråkigt *samhället* i fråga är. Där kan statistik om antalet talare av olika språk samt olika språks juridiska ställning i samhället vara till hjälp. Man måste dock vara kritisk mot dessa. Statistik finns inte alltid, till exempel i Sverige har man inte någon registrering av människors förstaspråk och därför är det svårt att få uppgifter om antalet talare av olika språk. Ett språks juridiska förhållanden ger inte heller någon pålitlig bild av verkligheten. Till exempel i Finland har vi två nationalspråken, finska och svenska, men ändå varierar möjligheterna att använda svenska i Finland. (Landqvist & Tingsell 2016: 42–43.) Statistik om antalet talare av olika språk och lagstiftning om olika språks juridiska ställning i ett samhälle kan dock användas som hjälp men man ska anställa sig kritisk mot denna information.

Genom att granska bokförlag kan det man få information av flerspråkighet i samhällen (Landqvist & Tingsell 2016: 43). Bestämmer bokförlagen att ge ut böcker med språkväxling kan nog berätta något om olika språk i det aktuella samhället. Som sist kan man ”analysera och beskriva det samhälle som omger litterära verk liksom de samhällen som författare skildrar” (Landqvist & Tingsell 2016: 43).

Ett sätt att bedöma *sändarens* språkliga kompetens är att granska vad författaren själv anser om sina egna kompetenser (Landqvist & Tingsell 2016: 44). Det kan hända att sådan information inte finns tillgänglig. Man måste dock alltid förhålla sig kritisk till författares egna bedömningar om sina språkfärdigheter (Landqvist & Tingsell 2016: 44).

I fall det inte alls finns något att tillgå och bedöma författares språkliga kompetens kan man använda utomstående som bedömer författares kompetens. Detta kan hända ”antingen i direkt kontakt med författaren eller indirekt genom författares litterära verk” (Landqvist & Tingsell 2016: 44). Man kan inte heller förhålla sig helt okritiskt till det att utomstående bedömer en författares språkkunskaper. Detta eftersom vi inte alltid kan veta

vilken kompetens bedömaren har eller vad bedömningen bygger på. (Landqvist & Tingsell 2016: 45.)

Som diskuterats tidigare kan det vara svårt att avgöra hur flerspråkigt ett samhälle är och det kan vara lika svårt att avgöra två- eller flerspråkighet på individnivå. Författaren ska dock ha en uppfattning om hur sina mottagare kan hantera flerspråkig litteratur. (Landqvist & Tingsell 2016: 45.) I Finland borde det finnas goda möjligheter för att finlandssvenska läsare kan förstå inslag på finska i skönlitteratur men dock finns det människor som endast behärskar ett av nationalspråken väl (Kansalliskielistrategia/Nationalspråksstrategi 2012: 21). Om en finlandssvensk roman med litterär flerspråkighet ges ut i Sverige är situationen annorlunda. Då kan författare mötas av negativa reaktioner. (Kansalliskielistrategia/Nationalspråksstrategi 2012: 21.)

Slottes modelläsare angående romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* kunde vara en som behärskar den finlandssvenska dialekten och en som behärskar finska. Modelläsaren är intresserad av historien och har kanske själv vuxit upp i Karlebytrakten. Slottes modelläsare angående romanen *Närhelst hon kommer* kunde vara en ung människa som behärskar både svenska och finska och därtill engelska.

4.3 Litterär flerspråkighet på olika nivåer

Inslag av andra språk kan förekomma i en litterär text på fyra olika nivåer: *ortografisk*, *lexikal*, *syntaktisk* och *semantisk*. Inslag på ortografisk nivå förekommer i form av avvikande stavning som medför ett slags brytning i texten. På lexikal nivå förekommer inslag av andra språk igenom ord och fraser, på syntaktisk nivå till exempel genom syntaktisk fusion och på semantisk nivå till exempel i form av översatta idiomatiska uttryck eller metaforer med hänvisning till ett annat språk. Flerspråkighet kan även ses som hybrida ord och fennicismer som inte är etablerade i textens huvudspråk samt som avvikande ortografi. (Tidigs 2014: 50, 62.)

Tidigs (2014: 48) tar hänsyn till den språkliga nivån på vilken den litterära flerspråkighet förekommer och koncentrerar sig i sin litterära flerspråkighetsforskning på den lexikala

nivån som handlar om ord, fraser samt större partier av det blandade språket. Enligt Tidigs (2014: 48) är den lexikala flerspråkigheten ”den mest explicita formen av flerspråkighet”. För språkblandning eller i texten förekommande främmande ord används termen kodväxling. Det är viktigt att skilja mellan kod och tillfälligt lån. De skiljs oftast åt på grund av de främmande ordens syntaktiska, morfologiska eller fonetiska integration i målspråket. (Tidigs 2014: 49.)

Mitt material innehåller en del finlandismer (se definition i avsnitt 1.3) och därför anser jag att det är viktigt att diskutera dessa och ta hänsyn till dem. Statiska finlandismer är sådana ord och uttryck som är mer frekventa i finlandssvenskan än i sverigesvenskan (Reuter 2014: 14). Vidare kan man skilja mellan *fennicism*, *russicism* och *arkaismer*. Med fennicism menas lånord eller översättningslån från finskan. Med russicism menas lånord från ryskan och med arkaismer syftas till uttryck som har också använts i Sverige men som inte längre används där. (Reuter 2014: 14.)

Finlandismer berikar vårt språk och behövs för att beskriva den finlandssvenska verkligheten. Det är inte fel att använda dem. (Reuter 2014: 11.) Reuter, Hällström-Reijonen och Tandefelt (2017: 25) konstaterar att det vardagliga eller lokala språket kan i den finlandssvenska skönlitteraturen finnas i dialog som är skriven talspråkligt eller i texten i övrigt. De anser att det i så fall handlar om ett stilval som har som syfte att påverka antingen miljöskildring eller karaktärsteckning.

I denna avhandling läggs fokus endast på de lexikala finlandismerna som förekommer i materialet. Finlandismer kan också förekomma på satsnivå till exempel ”som valet av prepositioner som påverkas av finskans kasus och placering av adverbial i satsens mittfält vilket är typiskt för finlandssvenskan” (Tandefelt 2017a: 55). I följande avsnitt diskuteras hurdana funktioner den litterära flerspråkigheten kan ha.

4.4 Funktioner av den litterära flerspråkigheten

Språkväxling anses alltid ha någon funktion och det har redan tidigare i denna avhandling kommit fram att en möjlig funktion av litterär flerspråkighet är att skapa äkthetskänsla

samt illusion av autentiskt språkbruk och autentiska miljöer. Andra funktioner som litterär flerspråkighet kan ha är att den skildrar något främmande samt inkluderar eller exkluderar olika läsare. Texten inkluderar läsare som kan de medverkande språken så väl att hen kan förstå vad som sägs med språkväxling. Däremot kan den flerspråkiga texten också exkludera läsare som inte kan de medverkade språken så bra att hen kunde förstå det som sägs med hjälp av språkväxling. (Eriksson & Haapamäki 2011: 49–50; Tidigs 2007). Följande exempel 8 som varken inkluderar eller exkluderar någon läsare hittar jag i mitt material:

- (8) ” ... Vid den här tiden var Anne ... tapakristitty ... hmm ... vanekristen och bekände egentligen ingen Gud. (Slotte 2011: 179.)

I exempel 8 är det fråga om en översättning som är en typ av markering i manifest språkväxling. I exemplet upprepas det finska ordet 'tapakristitty' också på svenska, 'vanekristen'. Textförståelsen lider inte även om läsaren inte förstår finska.

Det är dock viktigt att komma ihåg att olika läsares tolkningar av språkväxlingens funktioner i ett litterärt verk kan vara olika än vad författaren har avsett. Ifall språkväxling är markerad, sparsamt förekommande och icke-integrerad fungerar den varken inkluderande eller exkluderande. I sådana fall är förståelsen inte avhängig av språkkunskaper. (Eriksson & Haapamäki 2011: 49–51.)

Tidigs (2007) antar att flerspråkighetens litterära effekt kan också vara att den bryter mot normen, det vill säga det handlar inte endast om att skapa ”lokalfärg” i texten. Enligt Eriksson och Haapamäki (2011: 51) kan en möjlig funktion av litterär flerspråkighet också vara att den ”fungerar som ett element som får oss att se världen från en ny synvinkel, i ett nytt ljus”.

Det hur frekvent språkväxling eller inslag av andra språk än textens huvudspråk förekommer bestämmer inte deras effekter i texten. (Tidigs 2014: 49.) Rantala (2016: 123–124) har undersökt läsarnas upplevelser av autenticitet i litterär flerspråkighet (bland ungdomar). Hon har kommit fram till att översättning av språkväxling minskar upplevelsen av autenticitet enligt hennes informanter.

Flerspråkigheten och ännu mer varietetsväxlingen på dialekt i romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* kan uppfattas som autentisk. De flesta romankaraktärer använder dialekt med varandra och det är en viktig del av deras vardag. I romanen *Närhelst hon kommer* är flerspråkigheten också autentiskt på det sättet att de unga karaktärer i romanen använder flitigt engelska med varandra.

Landqvist och Björklund (2014: 129) påpekar att alla människor i Finland under några år i grundskolan studerar det andra nationalspråket, det vill säga svenska eller finska beroende på vad som är modersmålet. De anser att svenskspråkiga finländare borde kunna förstå inslag på finska i litterära texter skrivna på svenska.

Den tilltänkta läsaren för romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* är en person som kan både svenska och finska eller en som inte bryr sig om hen inte förstår allt. Ett sätt att förstå den litterära flerspråkigheten kan också vara att man är medveten om att man inte förstår (Tidigs 2007).

4.5 Författarens modersmål

I det föregående kapitlet diskuterade jag autenticitet som en funktion av litterär flerspråkighet. Tidigs (2009: 52) skriver att speciellt i tidigare forskning har litterär flerspråkighet ”värderats i termer av autenticitet”. För att språkväxlingen kan anses vara övertygande har man varit av den åsikten att författaren måste själv vara genuint flerspråkig. (Tidigs 2009: 52).

Författarens egen språkliga bakgrund och språkbehärskning spelar en viss roll i hans litterära flerspråkighet. Forskare brukar nöja sig med tanken att författaren flyttar sin egen flerspråkighet till sina verk men författaren behöver inte behärska ett språk särskilt väl för att kunna använda det i sina verk. Författaren är inte heller tvungen att använda ett språk i sina texter bara eftersom hen behärskar det. (Tidigs 2014: 89; 2011: 52.) Detta påpekar också Björklund (2016: 26) som skriver att Beschnitt och Nilson anser att den lingvistiska bakgrunden hos författaren inte nödvändigtvis leder till flerspråkighet utan att det är andra faktorer som spelar in.

Tidigs (2014: 89) diskuterar också att litterär språkväxling inte betyder att författaren inte behärskar ett språk tillräckligt bra utan att det handlar om författarens medvetenhet att växla mellan olika språk i sina texter. Hon tillägger att det är omöjligt att veta vilken flerspråkighet som författaren använder medvetet och vilket inte.

Omgivningen påverkar språkbruket – också hos författare. Samhället påverkar med de språk som tolereras inom ett visst samhälle. Dessutom finns det personliga aspekter, vi har olika band till olika språk och använder ett visst språk i en viss situation. (Tidigs 2011: 52.)

Tidigs (2014: 137) som har undersökt Jac. Ahrenbergs språkliga bakgrund har kommit till slutsatsen att hos Ahrenberg är det dels hans flerspråkighet som anses vara grunden för hans litterär flerspråkighet, dels tvärtom. Hon kom också fram till att Ahrenbergs texter innehåller en mängd inslag av språk som han inte ens hade kunskaper i. Haagensen (2016: 77) konstaterar också att författare kan språkväxla till ett språk hen inte behärskar.

Lönnroth (2014: 15–16) konstaterar gällande sin egen undersökning att med hjälp av mer eller mindre autentiska minnen kan författaren återkomma till den språkliga och samhällseliga verklighet som har varit när hen själv har varit ett barn. Lönnroth talar i sin undersökning om Tammerfors på 1950-talet där svenskan och finskan har båda varit närvarande i vardagen. Han påpekar att detta att de båda språken förekommer tillsammans ”bidrar sålunda till en ”trovärdig” läsoplevelse (Lönnroth 2014: 15–16).

5 SPRÅKVÄXLING I SLOTTES ROMANER

I detta kapitel analyseras materialet för den här undersökningen. I avsnitt 5.1 behandlas språkväxling i romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* och i avsnitt 5.2 språkväxling i romanen *Närhelst hon kommer*. Jag diskuterar manifest språkväxling och tar reda på hur frekvent den förekommer i romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* i avsnitt 5.1.1 respektive i romanen *Närhelst hon kommer* i avsnitt 5.2.1. Latent språkväxling diskuteras angående romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* i avsnitt 5.1.2 respektive angående romanen *Närhelst hon kommer* i avsnitt 5.2.2.

Användning av finlandismer i romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* diskuteras i avsnitt 5.1.3 och varietetsväxling på dialekt i avsnitt 5.1.4. När det gäller romanen *Närhelst hon kommer* diskuteras finlandismer i avsnitt 5.2.3 och engelska i avsnitt 5.2.4.

Tidigs (2014: 49) konstaterar att för att texten kan betecknas som flerspråkig kan den innehålla allt från enstaka ord till hela satser och även långa stycken på andra språk än textens huvudspråk. I mitt material är längden av språkväxlingssekvenser varierande, vilket jag visar nedan angående de två romaner som jag har undersökt.

Jag analyserar språkväxlingen som finns i mitt material utgående från Haapamäkis och Erikssons (2017) modell. Analysen innefattar också den kommunikativa kontexten, författarens språkliga bakgrund och recensioner som skrivits om de undersökta romanerna. Jag analyserar inte varje sekvens på språkväxling som finns i mitt material utan lyfter fram de mest utmärkande för romanerna.

5.1 Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer

Romanen utspelar sig främst i Karleby men vissa händelser sker i Helsingfors. Tidsmässigt delas boken in i två tidsperioder, den ena börjar 1918 och den andra utspelas i nutid. De flesta romankaraktärer är svenskspråkiga och talar dialekt främst hemma och med familjemedlemmar. De använder finska med deras finskspråkiga bekanta och med människor de inte känner till.

Språkväxling i romanen förekommer mest i dialog och består av repliker på finska. Detta visas i exempel 9 nedan. Det förekommer en diskussion mellan den svenskspråkiga huvudkaraktären Silja och hennes finskspråkiga kompis Tomi där de båda använder deras eget modersmål. Det vill säga Tomi talar finska och Silja svarar på svenska.

- (9) ”Milloin sä oot tullu? Miks et oo ilmoittanu mitään?”, säger han som om inget hänt.
 ”Jag har egentligen redan åkt. Med treans tåg”, svarar jag och ler.
 ”Sama ruotsinkielinen virsi vieläkin?”
 ”Och du förstår det språket lika bra som alltid. Hurri mikä hurri.”
 ”Niinpä niin. Mitä sä täällä teet?”
 ”Ingenting. Absolut ingenting.”
 ”Loistavaa! Mennän [sic] kaljalle. Mä tarjoan.” (Slotte 2011: 99.)

I exempel 9 förekommer språkväxlingen i dialog mellan två romankaraktärer. Det framgår av exemplet att Tomi förstår svenska även om han inte själv använder det och tvärtom att Silja kan finska även om hon bestämmer sig för att tala svenska med Tomi. Det framgår av romanen att Silja använder också finska med vissa människor. Här skapar språkväxlingen en känsla av en äkta talsituation och autentiskt språkbruk. Det framgår också av exemplet att omgivningen är tvåspråkig.

Citattecken i exempel 9 används för att markera dialog från relation. Det finns inte några markörer i inslagen på finska och dessutom är det alltid en hel replik på finska och ingen översättning som skulle förklara vad som sagts. Av kontexten kan dock en läsare som inte förstår finska följa med det viktigaste som händer och blir därför inte nödvändigtvis utesluten.

5.1.1 Manifest språkväxling

Den manifesta språkväxlingen i romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* presenteras i tabell 1 nedan. I tabellen visas antalet manifesta språkväxlingssekvenser i romanen. Dessutom har jag räknat antalet manifesta språkväxlingssekvenser på olika språk.

Tabell 1. Antalet manifesta språkväxlingssekvenser i romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer*

<i>Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer</i>	Antal sekvenser på språkväxling
Finska	43
Dialekt på svenska (österbottnisk)	217
Övrigt	47
Totalt	307

Romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* omfattar 217 sidor och innehåller totalt 307 språkväxlingssekvenser vilket betyder att det finns 1,4 sekvenser av språkväxling på varje sida. Som det framgår av tabellen ovan finns det 43 sekvenser på finska i romanen. De flesta språkväxlingssekvenserna är på dialekt, dessa är totalt 217. Kategorin övrigt innehåller sekvenser på engelska och på spanska och utgör totalt 47 sekvenser. Dessa siffror tydliggör att språkväxlingen är mycket frekvent förekommande i romanen och därtill utgör flerspråkigheten ett omfattande tema i romanen.

Den typiska språkväxlingssekvensen i romanen ser ut som i de två följande exempel 10 och 11.

- (10) ”Voiko tähän istua”, riktar han sedan mot mig. (Slotte 2011: 20.)
- (11) ”Sori, mä jään pois”, säger jag och han stiger upp och ger mig plats. (Slotte 2011: 30.)

Språkväxlingen i romanen sker för det mesta i dialog och på det sättet att en hel replik är på finska såsom i exempel 10 och 11. I de två exempel är språkväxlingen inte markerat

på något sätt och inte heller integrerat. Citattecken används bara för att skilja dialog från relation. Språkväxling i de här två exempel förklaras inte på något sätt på romanens huvudspråk vilket gör att en del läsare kan exkluderas.

Det förekommer exempel där citattecken eller kursivering har använts som markering av språkväxling. Följande exempel 12 är ett av de få exempel på språkväxling som är kursiverad i romanen.

- (12) Och jag hade grymtat till svar att jag inte är *hurri*, utan finlandssvensk och han hade skrattat hjärtligt medan jag funderat på att vända mig om. (Slotte 2011: 96.)

Ordet 'hurri' som förekommer i exempel 12 används ofta som nedsättande benämning på finlandssvenskar. Tidigare har den varit ännu mer negativ i bemärkelsen och har använts som skällsord. (Reuter 1999.) I exempel 12 har ordet kursiverats eventuellt för att ännu mer betona ordet, i detta fall för att betona att romankarakteren inte vill bli betraktad som hurri utan som finlandssvensk. Det framkommer av exemplet att berättaren i romanen uppfattar ordet som nedsättande. Användning av ordet irriterar berättaren eftersom hen även tänker att vända sig om. Språkväxlingen som finns i exempel 12 förekommer i relation.

Det finns också exempel på språkväxling i relation som inte direkt blir översatt men som förklaras efteråt på romanens huvudspråk. Se följande exempel 13.

- (13) När vi kör förbi det röda trähuset där jag blivit kysst första gången, ser jag att det fortfarande finns en skylt med texten *Varokaa siilejä* fäst med snöre på ett träd i allén mellan körfilerna. Flera år tidigare har jag följt med hur Julia har målat bilden av igelkotten och tillsammans med sin pappa hängt upp skylten. (Slotte 2011: 35.)

I exempel 13 är språkväxlingen kursiverad. Även om den finska sekvensen '*Varokaa siilejä*' inte är översatt till svenska kan man i romankontexten förstå vad som texten i skylten betyder. Det sägs att skylt är fäst på ett träd i allén mellan körfilerna och att Julia har tidigare målat en bild av en igelkott och med sin pappa hängt upp skylten. Språkväxlingen på finska i detta exempel utesluter inte en läsare som inte kan finska.

Det finns ett enda exempel i romanen där fet stil har använts, detta visas i följande exempel 14.

- (14) ”Ta eiji **kuppi** åt de. Tu veit noo vann he er”, säger fadern hukad över dagstidningen, utan att vända sig om (Slotte 2011: 41.)

I exempel 14 är ordet ’kuppi’ (sv. kopp) markerats med fet stil. Ordet har dessutom integrerats i huvudspråket svenska och förekommer i dialog i romanen. Det är svårt att säga varför författaren har bestämt sig att använda fet stil i ordet ’kuppi’, tydligen gör hon det för att betona ordet av någon anledning. I exempel 15 används citattecken för att markera språkväxling:

- (15) ”Intercity numero 47 Helsinkiin lähtee raiteelta kaksi. Intercitytåget nummer 47 till Helsingfors avgår från spår två.” (Slotte 2011: 86.)

Exempel 15 förekommer i relation men är markerad med citattecken eventuellt för att det som sägs där kommer från en högtalare och är ett fast uttryck som ofta hörs på järnvägsstationen. Det som står i exempel 15 på finska sägs också på svenska och därmed utesluter detta inte någon läsare. Dessutom torde det som sägs i exemplet vara bekant för många finländare.

I följande exempel 16 är det också fråga om markering och närmare sagt om översättning.

- (16) ”Tomi, sä et rakastanu mua. Du var inte ens förälskad i mig. [...]” (Slotte 2011: 107.)

I exempel 16 ovan är den första meningen på finska översatt till svenska genast efter. Det här exemplet förekommer i dialogen mellan två romankaraktärer. Exemplet utesluter inte läsare som inte kan finska men autenticiteten lider av översättningen.

5.1.2 Latent språkväxling

I detta avsnitt diskuteras latent språkväxling i romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer*. Som konstaterats redan tidigare finns det olika sätt att uttrycka sig med latent

språkväxling. Dessa är genom kontextuella ledtrådar eller genom metaspråkliga kommentarer. (Eriksson & Haapamäki 2011: 45–46.)

Haagensen (2016: 81) diskuterar att karaktärernas namn i Westös romaner signalerar ofta deras modersmål. Alltså finskspråkiga karaktärer har finska namn och svenskspråkiga har svenska namn. Haagensen (2016: 81) påpekar dock att det inte alltid är möjligt att veta persons modersmål utgående hens namn.

I mitt material finns en finskspråkig man som heter Tomi vilket är ett vanligt finskt namn. Det finns också karaktärer som heter Jussi och Anne och det framgår av romankontexten att de är finskspråkiga. Jussi och Anne är också vanliga finska namn men Anne är också ett finlandssvenskt namn. Sedan finns det karaktärer som heter till exempel Anders, Rut, Ingrid och Signe vilka alla använder endast svenska och/eller dialekt i romanen och därtill anses vara svenskspråkiga eftersom deras namn är vanliga bland finlandssvenskar.

I romanen förekommer också ett finskt namn på en kvällstidning (Ilta-Sanomat) och flera engelska namn på sångtitlar och band (Stairway to Heaven, Faith No Mores King for a Day, Fool for a lifetime) och aktörer (Robert de [sic] Niro, Jodie Foster, Audrey Hepburn) samt ett tyskt namn på ett tv-program (Der Alte).

Språkväxling i denna roman förekommer för det mesta i dialog men det finns också exempel på språkväxling i relation. I denna roman är det främst latent språkväxling som förekommer i relation. Detta illustreras i de två exempel 17 och 18 nedan.

- (17) Hon väser på ett främmande språk och spottar på golvet. När Agneta frågar sin mamma om det, säger hon att Rut svär på ryska för att Agneta inte ska förstå. (Slotte 2011: 98.)
- (18) ”Varför skulle den gamla tanten annars kunna svära på ryska?”, frågar hon viskande Solbritt som har kommit över med läxorna. ”Hon kan ju inte ens läsa och har inte varit i Sovjet. Det vet jag, för jag har frågat mamma.” (Slotte 2011: 111.)

I exempel 17 är det fråga om en så kallad metaspråklig kommentar som signaleras av författaren. Författaren hänvisar till att en person, Rut i det här fallet, talar ett annat språk, nämligen ryska. I exempel 18 har författaren använt samma typ av metaspråkliga

kommentar som i exempel 17, 'på ryska'. Till skillnad från det föregående exemplet finns den metaspråkliga kommentaren i exempel 18 i dialog. Karaktären i exempel 20 försöker utesluta orsaker till att Rut kan ryska, hen råkar veta att Rut inte ens kan läsa och att hon inte har varit i Sovjet. Det att hon inte har varit i Sovjet fungerar här som en metaspråklig kommentar som leder läsares tankar till att om hon skulle ha varit där någon gång under sitt liv skulle hon nu möjligen kunna svära på ryska.

I följande exempel 19 är det också fråga om en metaspråklig kommentar som förekommer i relation i romanen.

- (19) Jag svarar kort på finska att jag inte är gift och jag inte riktigt vet. (Slotte 2011: 21.)

Till skillnad från det föregående exemplet är det i exempel 19 frågan om finska. Med en metaspråklig kommentar visar författaren att huvudpersonen Silja talar finska med en annan människa. Huvudkaraktären Silja är åtminstone tvåspråkig i romanen eftersom hon använder svenska med sin släkt och sina vänner.

I de två följande exemplen 20 och 21 har författaren använt metaspråkliga kommentarer för att visa att flera språk är närvarande i kontexten.

- (20) När vi på finska får höra att Anne varit "pettynyt, vihainen ja jopa kostonhimoinen", så har hon på svenska känslor som inte kan beskrivas med ord. (Slotte 2011: 176.)
- (21) Klara är också Idas, Heidis, Annas och Camillas bästa vän. Alla vill vara bästa vän med henne. Med Heidi och Camilla talar hon finska ibland. Jag är inte så bra på det, så jag förstår inte alltid, men skrattar oftast ändå med. För säkerhets skull. (Slotte 2011: 150.)

I exempel 20 förekommer den latenta språkväxlingen i relation. I detta exempel nämns det att Anne talar finska och tolkas till svenska. Intressant är att det som Anne har berättat inte översätts på svenska. Det konstateras bara att hennes känslor inte kan beskrivas med ord. Visst berättar det också mycket för en som inte kan finska. Annes liv behandlas också mer i romanen och det förekommer säkert av kontexten hur Anne har känt sig även om man inte förstår orden 'pettynyt' (sv. besviken), 'vihainen' (sv. arg) och 'kostonhimoinen' (sv. hämndgirig).

Exempel 21 visar hur en grupp vänner har delat sig enligt språk. Klara använder ibland finska med Heidi och Camilla. Det förekommer dock inte varför de gör det, det vill säga om Heidi och Camilla är bättre på finska än svenska eller om de gör det endast för nöjes skull. Huvudkaraktären Siljas språkkunskaper behandlas också här. Det sägs att hon inte alltid förstår men skrattar ändå.

I följande exempel 22 uttrycks dialektens roll i romanens relation av författaren.

- (22) Det är något i hennes blick som skrämmer mig, men mest är det hennes plötsliga byte till högsvenska som får mig att bli förskräckt. (Slotte 2011: 174.)

I exempel 22 framkommer det tydligt hur stor roll dialekten har i karaktärernas vardag. De använder alltid dialekt med varandra och huvudkaraktären blir till och med skrämmd när hennes mormor plötsligt börjar tala högsvenska. Av detta kan en läsare göra sina egna tolkningar om omgivningen eller den kontexten som skildras i verket. Åtminstone visar exemplet att dialekt är vardagsspråket för huvudkaraktärerna i romanen. Följande exempel 23 illustrerar också romankontexten.

- (23) Vid cafét i gamla stan stannade jag och tittade in genom det stora fönstret. Vita möbler, vita tapeter med blått mönster på väggarna, blommor i vaser, en skylt med svensk text före finsk och bordslampor i gammelrosa. (Slotte 2011: 120.)

I exempel 23 handlar den latenta språkväxlingen genom kontextuella ledtrådar om kulturbundna företeelser. Det finns svensk text före finsk i en skylt. Detta ger information om att cafét ligger i en tvåspråkig stad eller att befolkningen är tvåspråkiga. Detta exempel finns i romanens relation.

Det finns några exempel på kontextuella ledtrådar av författaren i romanen. Nedan visar jag två av dessa.

- (24) [...] De tyngsta programpunkterna är förbönskvällarna. Ofta är det en gäst från Afrika, Ryssland eller ett arabiskt land som på knagglig engelska berättar om hur fruktansvärt det är att vara kristen i just hennes eller hans land. (Slotte 2011: 174.)

- (25) Talaren den kvällen är för ovanlighetens skull en medelålders kvinna från Tammerfors. Hon tolkas till svenska av en diakonissa vi inte kan tåla. På grund av de stora perfekta brösten kallar vi henne diakotissan. (Slotte 2011: 175.)

I exempel 24 berättas det att vissa gäster kommer från ett annat land och talar ett annat språk, här är det fråga om engelska. Författaren har ännu valt att beskriva deras engelska med adjektivet 'knagglig'. I exempel 25 är det en gäst som kommer från Tammerfors och detta antyder här att hon inte talar svenska. Det sägs också i romanens relation att gästen tolkas till svenska. Intressant i detta exempel är också att de unga kallar diakonissan med stora bröst och som de inte kan tåla för 'diakotissan'. Smeknamnet 'diakotissan' för diakonissan kommer eventuellt från att en vardaglig benämning på 'bröst' som på finska är 'tissit' och i 'diakotissan' är ordet bara integrerat i ordet diakonissan.

- (26) Vi får höra Annes livs historia i två versioner. Den ena berättad med spröd röst på Tampere-*nääs*-dialekt. Den andra av tolken som vid behov kan låta tårarna rinna ur ögonvrån på ett sätt som får det att se plastigt ut. (Slotte 2011: 176.)

I exempel 26 har författaren beskrivit Annes sätt att tala. Hon talar ”med spröd röst på Tampere-*nääs*-dialekt”. Det dialektala '*nääs*' är '*näet*' (Kielitoimiston sanakirja 2020) och på svenska 'ser du'. Ordet '*nääs*' används endast i Tammerfors eller av de som kommer därifrån. I detta exempel är ordet kursiverat och därtill markerat som främmande (Malmio 2011: 307).

5.1.3 Finlandismer

En finlandism är ”ett ord eller uttryck som bara eller huvudsakligen används i Finland eller som i Finland används i en annan betydelse än i Sverige”. Finlandismer innebär också *fennicism*er och *russicism*er samt *arkaismer*. Fennicism^{er} är lånord eller översättningslån från finskan, russicism^{er} lånord tagna från ryskan och arkaismer är sådana ord eller uttryck som har använts i Sverige men används inte längre där. (Reuter 2014: 14.)

Romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* innehåller finlandismer. Bland annat följande finlandismer förekommer i romanen: *karkki*, *hurri*, *roskis*, *kundi*, *jumpa*, *bimbo*, *punktknulleri*, *lintsar*, *lippis*, *fläski*, *fläskis* och *tukkun*. Exempel 27 nedan illustrerar användningen av finlandismer i romanen.

- (27) De blåa illaluktande fätöljerna som hade askkoppar i armstöden och mamma och pappa som alltid satt i rökvagn, medan jag och brorsan på högtidligt avstånd från föräldrarna fick försjunka i Kalle Ankas pocket, Fantomen och våra lördagskarkkipåsar. (Slotte 2011: 10.)

I exempel 27 förekommer en finlandism – nämligen ordet *karkki* som betyder 'godis', 'snask', 'karameller', 'godsaker', 'sötsaker' på svenska. (Hällström-Reijonen & Reuter 2008: 91.) Ordet 'karkki' är integrerat till huvudspråket och därtill är ordet ommarkerat. Språkväxlingen i exempel 27 förekommer i romanens relation.

I exempel 28 förekommer en vanlig finlandism 'roskis' som betyder soporna; soppåse; soptunna eller papperskorg på svenska (Hällström-Reijonen & Reuter 2008: 140; Reuter 2014: 27).

- (28) Jag berättar om skolan, matematiken som jag inte förstår och Mats som går i specialundervisning för att han inte är bra på att stava och för att han inte alltid kan säga "r" som i "roskis". Det blir mera som "ggrrrrroskis". (Slotte 2011: 149.)

Ordet *roskis* används vardagligt i finskan i samma betydelse som i finlandssvenskan. I detta exempel förekommer ordet 'roskis' också en gång till när det handlar om den ortografiska nivån och rättstavningen. Det är en elev i klassen som inte kan säga 'r' och därför låter ordet 'roskis' så konstigt när hen uttalar det.

Språkväxling i exempel 29 förekommer i relation.

- (29) Klara sa det väl för att inte behöva ha grupparbete tillsammans med honom. Vi ska ha om fångelser och det är ju lite pinsamt när Anton ju vet om det här med fångelser. Tommy sa att hans pappa är en fångelsekundi. Det berättar jag inte för mamma. (Slotte 2011: 150.)

Det finska ordet 'kundi' betyder 'kille' på svenska (Forsskåhl 2015: 61). I det här exemplet menas att Tommys pappa är en fånge. Det finska ordet i exemplet är ommarkerat

och integrerat i huvudspråket och det är här fråga om manifest språkväxling. Likaså är språkväxlingen i följande exempel 30 integrerad.

- (30) Det är den enda gången hon ler under våra jumppasessioner. (Slotte 2011: 154.)

I exempel 30 finns ordet 'jumppa' som kan översättas på svenska med ord 'gympa'. Ordet är alltså integrerat och det förklaras inte i romanen. Efter exemplet 30 står det i romanen "Sedan sätter vi oss bredbent, sträcker ena armen i vädret och försöker ta oss själva i tårna" (Slotte 2011: 154). Det har också tidigare i romanen framgått att de drar på sig triksåerna och ser på Jane Fonda på tv och gör på samma sätt som hon gör. Det vill säga att det framgår av kontexten vad som pågår. Detta leder till att exemplet inte behöver utesluta en läsare som inte har kunskaper i finska.

När det gäller finlandismer i romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* är de ganska varierande. Det handlar dock bara om enstaka ord vilket torde inte utesluta någon läsare som inte har kunskaper i finska – även om de inte förklaras på något sätt i romanen. Förståelsen lider inte av det att man inte förstår ett enstaka ord i romanen.

5.1.4 Dialekt

Romanen innehåller även varietetsväxling på dialekt, en österbottnisk dialekt eftersom författaren har vuxit upp i Karleby och romanens händelser utspelas i Karlebyområdet. I detta avsnitt presenteras några inslag på varietetsväxling som finns i romanen. Det är i vissa fall svårt att göra skillnaden mellan dialekt och det om författaren endast har skrivit repliken talspråkligt.

Dialekt förekommer för det mesta i dialog mellan de olika romankaraktärerna. Som konstaterats redan tidigare i avhandlingen är dialekten vardagspråket för huvudkaraktärerna i romanen och de använder dialekt hemma med familjen och släkten. Det förekommer också ett exempel som tydliggör dialektens betydelse för romankaraktärer. Användning av dialekt berättar också om romankontexten. Dialekt

används mer i den delen av romanen som utspelas år 1918 och framåt och geografiskt mest i Karlebyområden.

Inslagen av dialekt blir för det mesta inte översatta eller på något sätt förklarade. Användningen av dialekten kan inkludera läsare som förstår dialekten men samtidigt exkludera sådana läsare som inte kan förstå vad som sägs med inslag av dialekt. Eftersom dialekt förekommer frekvent i romanens dialog kan det vara svårt för en som inte förstår det att hänga med i berättelsen.

- (31) ”Nee, men ere Signi som komber? Stig fram ti bole så ska tu få ein kup kaffi”, bjuder farmodern klart förvånad över Signes besök. (Slotte 2011: 11.)
- (32) ”Älsk döm, bååna bihöver kärlek”, svarar Signe där de sitter i gungan på gården. (Slotte 2011: 53.)

Det finns några karakteristiska drag för finlandssvenska dialekter i exemplen ovan. Bland annat olika diftonger som ’ein’ (sv. en) i exempel 31 är vanligt förekommande (Institutet för de inhemska språken 2020a). I exempel 32 finns till exempel ordet ’bååna’ som är i pluralis och betyder ’barn’ (Ivars 2015: 89). Varietetsväxling är inte markerat i de här två exemplen men den är integrerad i huvudspråket.

5.2 Närhelst hon kommer

Romanen *Närhelst hon kommer* innehåller språkväxling på finska och engelska men det förekommer också ett inslag på spanska. I romanen *Närhelst hon kommer* är språkväxlingen inte speciellt frekvent förekommande. Frekvensen av de manifesta språkväxlingssekvenser i romanen presenteras i avsnitt 5.2.1.

Alla språkväxlingssekvenser som finns i romanens dialog är markerade med citattecken vilket jag anser vara författarens sätt att avgränsa dialog från relation. Detta betyder att användning av citattecken i dialog inte analyseras i denna avhandling som en typ av markering. Jag har också valt att lämna bort interjektioner från analysen eftersom det kan

i vissa fall vara svårt att avgöra på vilket språk dessa är, till exempel i följande mening ur romanen:

- (33) ”Wow!” säger Erik med hög röst, när Ulrika kommer in i kafferummet.”
(Slotte 2014: 119).

I exempel 33 finns interjektionen 'wow' som används såväl på engelska som på svenska och därför har jag bestämt mig att inte räkna detta som språkväxling i denna undersökning. Interjektionen 'wow' förekommer totalt fem gånger i romanen. Dessutom finns det en del talspråkliga drag som inte heller räknas som språkväxling i denna undersökning som eftersom det inte är fråga om olika språk. Följande exempel 34 illustrerar ett talspråkligt drag som förekommer i romanen.

- (34) ”Gårdskarlen sa att hundarna hade tuggat på Raikku”, säger Alice och harklar sig (Slotte 2014: 39).

I exempel 34 finns ordet säga i perfektum 'sade' men det är skrivet 'sa' som ofta används i talspråket. Att skriva orden talspråkligt kan vara författarens sätt att skapa illusion av äkta talsituationer människor emellan.

5.2.1 Manifest språkväxling

Romanen *Närhelst hon kommer* innehåller några exempel på manifest språkväxling och därtill på översättning. Den manifesta språkväxlingen i romanen presenteras i tabell 2 i enlighet med Haagensen (2016: 82). Dessutom har jag räknat antalet manifesta språkväxlingssekvenser på olika språk, romanen innehåller språkväxling till finska, engelska samt spanska.

Tabell 2. Antalet manifesta språkväxlingssekvenser i romanen *Närhelst hon kommer*

<i>Närhelst hon kommer</i>	Antal sekvenser på språkväxling
Finska	54
Engelska	18
Spanska	1
Totalt	73

Romanen *Närhelst hon kommer* omfattar 212 sidor och totalt 73 språkväxlingssekvenser vilket betyder enligt tabell 2 att varje sida innehåller i medeltal 0,3 språkväxlingssekvenser. Som framgår av tabellen innehåller romanen totalt 54 språkväxlingssekvenser på finska, 18 på engelska samt en på spanska. Det går att konstatera att språkväxlingen inte är lika frekvent i denna roman som det är i Slottes debutroman *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer*.

I romanen finns exempel där författaren har använt sig av översättning som en typ av manifest språkväxling.

(35) Texten ”Tämä ei ole kahvila! / Det här är inget café!” [...]. (Slotte 2014: 71.)

(36) På toalettdörrarna hängde skyltar med texten ”Ensin sonetti, sitten klosetti / Först en sonett, sen toalett”. (Slotte 2014: 72.)

I de två exemplen 35 och 36 ovan har författaren använt sig av översättning. I exempel 35 är det fråga om en affisch som finns på bibliotekets ytterdörr. Detta exempel finns i relation och är markerad säkert för att göra tydligt att det är text som står på något papper eller skylt. I det andra exemplet 36 är det däremot frågan om skyltar på ytterdörren. En romankaraktär har fått i uppgift att designa skyltar och en annan huvudkaraktär i romanen lägger märke till dem när hon kommer till jobbet. Exempel finns i romanens relation och är markerad med citattecken. I exempel 37 nedan är det också fråga om översättning.

(37) ”Kait? Sanoitko sä niin? Kanske?” (Slotte 2014: 191.)

I exempel 37 är det finska ordet 'kait' översatt med det svenska ordet 'kanske'. 'Kanske' definieras 'med viss möjlighet' (Nationalencyklopedin 2020). 'Kait' används i vardagligt språk i betydelsen 'kai', vilket betyder detsamma som det svenska ordet 'kanske'. Detta exempel utesluter inte någon läsare eftersom språkväxlingen har översatts på romanens huvudspråk.

I romanen finns också ett exempel på översättning som inte finns genast efter språkväxlingssekvensen utan förklaras i relation. Denna språkväxlingssekvens förekommer i samband med att romankaraktären Ulrika läser en gästbok som man kan skriva på när man besöker en utställning i biblioteket. Det som finns i följande exempel 38 har någon skrivit i gästboken.

(38) ” Saatanan neekerit! Eikö se riitä että ne ajaa kaikki bussit? Pitääkö niiden vielä roikkua meidän seinilläkin?!?!” (Slotte 2014: 176.)

Språkväxlingssekvensen är markerad med citattecken eftersom texten förekommer i gästboken så användning av citattecken är författarens sätt att skilja den från den övriga texten. Exempel 38 förklaras i romanen på följande sätt: ”Tre meningar som tar upp ett helt uppslag. Ett utrop, två frågor. Två utropstecken och fyra frågetecken. Ord som skrivits i raseri. Grymma ställningstaganden om vem som ska ha rätt att köra buss och pryda väggar. Tankar som tecknats ner för att såra, för att uppröra, för att kräva svar på tal. Men anonymt. [...]” (Slotte 2014: 177).

Det som står i exempel 38 förklaras i romanen på svenska och därtill anser jag att språkväxlingen i detta exempel inte utesluter en läsare som inte kan finska. Däremot i följande exempel 39 kan sådana läsare uteslutas som inte förstår de finska inslagen. Text som finns i exemplet är skriven i en gästbok i biblioteket.

(39) Utställningen har kommenterats med utrop som ”Upeeta”, ”Todella kauniita värejä”, ”Oot mahtava Inka!”, ”Iloa, surua ja lohtua. Silmiä, kasvoja ja totuutta. Olet todella taitava!”, ”Sä teit sen taas Inka! Pysäytit maailman ja toit sen meidän eteen!” Personer med namn som Aulis, Jukka, Marjatta, Kirsikka, Seppo, Sinikka, Petri, Jouko ja Kalevi och namn som Ulrika omöjligt kan tyda har lämnat sin signatur och uppmuntrande kommentarer till fotografen. (Slotte 2014: 176.)

Språkväxling i exempel 39 blir inte översatt och inte heller på något sätt förklarad av författaren. En läsare som inte kan finska kan då ha svårt att veta vilka kommentarer som har lämnats om utställningen. Författaren ger dock ledtråden att personer har skrivit sitt namn efter sin kommentar så man kan därifrån antyda att de har lämnat en positiv kommentar om utställningen jämfört med den tidigare exempel 38 där den som hade skrivit kommentaren inte hade lämnat något namn efter sig. Det verkar vara lättare att uttrycka en negativ åsikt anonymt.

I exempel 40 talas om den största kvällstidningen i Finland, *Iltä-Sanomat* som skrivs 'Iltasanomat' i romanen.

- (40) När skrattet ebbat ut sneglar Alice på Fanny. Iltasanomats [sic] flera sidor långa artikel om hur kändisar tänker tillbringa veckoslutets utlovande indiansommar har fångat Fanny. En före detta skönhetsdrottning som kallats för "intiaanikesätyttö" har poserat i bikini på Sandudds simstrand och berättat att man kan möta henne där. (Slotte 2014: 39.)

Tidningens namn fungerar som kontextuell ledtråd eftersom den leder tankarna till Finland och till nyheter. I exemplet förekommer också ordet 'intiaanikesätyttö' vilket inte översätts i romanen. Det framgår dock av kontexten vad som menas med ordet så användningen av ordet torde inte utesluta någon läsare. Intressant med ordet är att det är markerat med citattecken vilka används konsekvent i romanen som markering för dialog.

Integrering är ett sätt att skapa manifest språkväxling. Integrering kan gälla såväl enskilda ord som längre sekvenser på ett annat språk. Jag presenterar nedan de exempel där språkväxlingen är integrerad i huvudspråket i romanen.

- (41) ” [...] Ni uppför er som det var er vittus mänskliga rättigheter [...] ”
(Slotte 2014: 107.)

- (42) *Vittus vittus satans vittus skitstövlar.* [...] (Slotte 2014: 184.)

I exempel 41 och 42 är ordet 'vittu' ett skällsord på finska och betyder 'fitta' på svenska. Det är ett uttryck som används både på finska och finlandssvenska. (Antman 2013.) Ordet är integrerat i huvudspråket med s-genitiv i båda exemplen. Exempel 42 förekommer i relation och är antagligen kursiverad för att betona att huvudkaraktären är mycket

irriterad. Denna språkväxlingssekvens är starkt markerad både med integrering och kursivering.

I exempel 43 finns ordet 'sossuns' vilket är en genitivform av ordet 'sossu'.

- (43) [...] Nån som kan ha en satans åsikt om någonting annat än alkoholskatten och sossuns skittanter. Utspätt? Voi jumalauta. ... (Slotte 2014: 196.)

Sossu används i vardagligt tal i finskan som en förkortning av ordet 'sosiaalitoimisto'. Motsvarighet till 'sosiaalitoimisto' på svenska är 'socialbyrå'. Ordet är integrerat i huvudspråket svenska och är omarkerat i exemplet. Detta exempel kan exkludera åtminstone sverigesvenska läsare som kan ha svårt att förstå vad som sossu betyder. Ordet förklaras inte på något sätt i romankontexten.

5.2.2 Latent språkväxling

Romanen innehåller även namn på olika böcker samt dess författare. Alice studerar litteraturvetenskap vid universitetet och därför förekommer det namn som *Ibsen*, *Ett dockhem*, *Strindberg*, *Röda rummet*, *Brandes* (Slotte 2014: 45) och *Paranoid* (Slotte 2014: 51). Det förekommer också en kontextuell ledtråd på finska, den största och mest kända kvällstidningen i Finland, *Iltasanomat* [sic] nämns flera gånger i romanen (Slotte 2014: 51).

- (44) ”Den där juttun i Iltasanomat [sic]”, förklarar Alice, men Fanny har redan vänt sig mot Make. (Slotte 2014: 51.)

Exempel 44 motsvarar det som Eriksson och Haapamäki (2011: 46) avser med kontextuell ledtråd. Ilta-Sanomat är den största finskspråkiga kvällstidningen i Finland och genom att ange namnet på tidningen i stället för att bara skriva 'i tidningen' vill författaren få fram en kulturbunden företeelse. Jag antar att författaren använder detta för att skapa autenticitet.

Författaren använder även andra kontextuella ledtrådar i romanen vilket illustreras i följande exempel 45–47.

- (45) Alepan runt hörnet, K-butiken vid nästa kvarter eller kiosken på Sturegatan. Tillbaka till lägenheten med schäfern och mopsen i ena handen och en mäyräkoira i den andra. (Slotte 2014: 31.)
- (46) Fanny älskar att dra historien om att Alice kommer från den bekymmersfria österbottniska medelklassen där man läser Lars Huldén till frukost och ser på kulturprogram på SVT. Hon berättar den för alla de träffar. (Slotte 2014: 41.)
- (47) ”Men jag älskar henne ändå. För hon är min egen lilla oskyldiga pampasbo [sic] som luktar bondgård fast jag försökt skrubba österbottningen av henne”, brukar Fanny säga och nypa Alice i kinden eller lägga armen runt henne. (Slotte 2014: 39.)

Exempel 45 förekommer i relation. Där nämns butikerna Alepa och K-butiken samt kiosken och dessutom namn på en gata i Helsingfors, Sturegatan. Exempel 46 som förekommer i romanens relation åskådliggör latent språkväxling där författaren med kontextuella ledtrådar visar att en romankaraktär har en annorlunda uppväxt än hen själv har. Av exemplet kan man anta att karaktären som talas om har svenska som modersmål. I exempel 47 finns en kontextuell ledtråd som visar att Alice kommer från andra delen av Finland. Alice har vuxit upp i Österbotten och har haft det lättare i livet än Fanny.

I exempel 48 har författaren använt metaspråkliga kommentarer för att visa att andra språk är närvarande i romankontexten.

- (48) [...] Make som berättat om en rockfestival han varit på under sommaren och något polskt hårdrocksband, med medlemmar i pensionsåldern, som fått ett hav av europeiska festivalbesökare att skrika *En låt till! En låt till!* på polska. (Slotte 2014: 48.)

Exempel 48 innehåller orden 'polskt' och 'europeiska' samt 'på polska' vilka berättar att det finns andra språk närvarande i romankontexten eller att någon person (europeiska festivalbesökare) eller grupp (polskt hårdrocksband) talar ett annat språk. Detta exempel förekommer i relation i romanen. Även i exempel 49 nedan används metaspråkliga kommentarer av författaren:

- (49) Make uttalar namnet med demonstrativt brittisk accent, som för att betona ordets betydelse i engelskan. (Slotte 2014: 62.)

Exemplet förekommer i relation i romanen. Det handlar inte om att karaktären i romanen talar engelska utan han bara uttalar namnet med en brittisk accent. I exempel 50 nedan dominerar latent språkväxling.

- (50) [...] mannen som går arbetarinstitutionens nybörjarkurs i ryska för fjärde gången och kommer till biblioteket för att öva uttal med vem som helst som lyssnar, nyfinländarna som för första gången möter texter skrivna med det latinska alfabetet, tjugoplussaren som brukar sova mellan hyllorna för skönlitteratur på andra språk. (Slotte 2014: 66.)

Exempel 50 förekommer i relation. Det finns metaspråkliga kommentarer som 'mannen som går arbetarinstitutionens nybörjarkurs i ryska', 'nyfinländarna som för första gången möter texter skrivna med det latinska alfabetet' och 'skönlitteratur på andra språk'. Det framgår att det finns personer som kommer från annat land och inte känner till det latinska alfabetet och att det finns någon som lär sig ryska och att det finns böcker på andra språk i biblioteket.

5.2.3 Finlandismer

Romanen innehåller rätt många finlandismer vilka skapar illusion av autentiskt språkbruk som i exempel 51 nedan.

- (51) ”Aj du läste också den där juttun”, säger Alice. (Slotte 2014: 52.)

I exempel 51 finns ordet 'juttun' som är en finlandism. 'Juttu' kan betyda vits, historia, grej, artikel, inslag eller programinslag på svenska (Hällström-Reijonen & Reuter 2008: 88; Reuter 2014: 26). I exemplet ovan syftar ordet 'juttun' till en artikel i den finska kvällstidningen. Dessutom är ordet integrerat, det vill säga grammatiskt anpassad, till romanens huvudspråk. Exempel 51 kunde vara på svenska: ”Aj du läste också den där artikeln”, säger Alice (egen översättning). Exemplet förekommer i romanens dialog och är därför markerat med citattecken. Själva språkväxlingen i exemplet är ommarkerat men integrerat i huvudspråket.

I följande exempel 52 är det fråga om en annan finlandism som också förekommer i romanens dialog.

- (52) ”Jag vet inte. Ska kanske på leffa”, säger Erik och vänder sig sedan mot Ulrika. (Slotte 2014: 78.)

I exempel 52 finns ordet 'leffa' som är en finlandism och betyder film, bio eller biograf på svenska (Hällström-Reijonen & Reuter 2008: 106). Ordet 'leffa' används i vardagligt språk i finskan istället för det finska ordet 'elokuva'. I detta exempel är språkväxlingen omarkerad och integrerad i huvudspråket. Språkväxlingen förekommer i dialog.

Även finlandismen 'vessa' är frekvent i romanen:

- (53) Erik stiger upp. ”Jag går bara på vessan snabbt först. Vänta här Make”, säger han. (Slotte 2014: 78.)
- (54) ”Kan du öppna dörren till vessan? Den är låst”. (Slotte 2014: 79.)
- (55) ”Jag måste gå på vessan. Vänta på mig”, säger Alice till Fanny och springer in på toaletten genast efter föreläsningen. (Slotte 2014: 179.)
- (56) ”Jag måste gå på vessan. För mycket kaffe.” Alice lämnar sina saker på stolen och går in på toaletten. (Slotte 2014: 197.)

Ordet 'vessan' i exempel 53, 54, 55 och 56 är en finlandism och betyder toalett, toa, wc på svenska (Reuter 2014: 27). Ordet är integrerat i huvudspråket i varje ovanstående exempel. Varje exempel på finlandismen 'vessa' förekommer i dialog. I exempel 55 och 56 förklaras repliken på romanens huvudspråk med en kommentar. En annan frekvent förekommande finlandism är 'krapula':

- (57) ”Har du krapula?” (Slotte 2014: 61.)
- (58) Alice öppnar långsamt sina ögon igen och blicken söker väckarklockan som står på nattduksbordet. När hon inser hur sent det är sätter hon sig upp med fart, men lika snabbt känner hon trycket vid tinningarna i bakhuvudet och lägger sig ner igen. Rödvinet har gett henne en krapula som hon kommer att känna av hela dagen. (Slotte 2014: 104.)
- (59) ”Ta det lugnt. Jag reder upp det. Hon ringde förra torsdagen, då när vi var på öl med Ulrika. Hur länge satt ni förresten? Hon hade krapula hela fredan på jobbet. Spydde och hade sig. Hon är nog för gammal för att sitta ute.” (Slotte 2014: 183.)

Ordet 'krapula' är en finlandism som betyder baksmälla på svenska (Reuter 2014: 26). Den lexikala finlandismen 'krapula' är av latinskt ursprung (Reuter, Hällström-Reijonen

& Tandefelt 2017: 22). I exempel 58 förklaras ordet krapula före själva ordet. Författaren har beskrivit hur Alice mår och tillsammans med ordet rödvin antar jag att en läsare som inte förstår finska kan ändå förstå vad som ordet betyder. I exempel 59 förekommer förklaringen till ordet däremot efter själva ordet 'krapula'. Detta exempel exkluderar inte heller en läsare som inte förstår ordet eftersom den förklaras efteråt. I exempel 57 och 59 förekommer ordet i dialog medan i exempel 58 är den i relation. I varje exempel är ordet integrerat i romanens huvudspråk.

I följande exempel 60 finns språkväxling i dialog.

- (60) "Jag tog bara en snabb öl med Erik och nån hans arbetskaveri." (Slotte 2014: 115.)

Språkväxlingen är omarkerat och integrerat. Ordet 'kaveri' är ett slangord och betyder 'kompis' på svenska (Hällström-Reijonen & Reuter 2008: 92; Reuter 2014: 27.)

I de två exempel 61 och 62 nedan används ordet 'doku' vilket är slang och syftar till en alkoholiserad människa, alltså 'alkoholist' på svenska.

- (61) "Dokun?" (Slotte 2014: 51.)
- (62) "Ja, inte vet jag om han var doku. Alkoholist", säger Alice och sätter sig på bänken igen. (Slotte 2014: 51.)
"Är det inte samma sak?" (Slotte 2014: 51.)

I exempel 61 är ordet integrerat i huvudspråket och omarkerat. I exempel 62 förklaras ordet så att dess betydelse blir klar för en läsare som inte vet vad ordet betyder. Också i exempel 62 är ordet omarkerat och integrerat i huvudspråket.

5.2.4 Engelska

Jag presenterar också exempel på språkväxling på engelska eftersom engelskan har en stor roll i boken. De unga karaktärerna i romanen använder engelska ganska flitigt, speciellt i olika interjektioner som ibland är svåra att kategorisera som svenska eller engelska. Det finns dock inga exempel på översättning när det gäller engelskan. Alla

sekvenser på engelska blir översatta vilket kan anses betyda att författaren förväntar sina läsare kunna förstå inslag på engelska.

Räknar man inte med interjektionen 'wow' till språkväxling på engelska så innehåller romanen totalt 18 språkväxlingssekvenser på engelska. Jag behandlar dessa i detta avsnitt. Exempel 63 innehåller en fras på engelska som är omarkerad och integrerad i huvudspråket svenska.

(63) "Det blir säkert hans fifteen minutes of fame det här då." (Slotte 2014: 38.)

Detta är ett exempel på manifest språkväxling. 'Fifteen minutes of fame' betyder på svenska 'femton minuter av berömmelse' (egen översättning).

Det finns ett exempel 64 på engelska där språkväxlingen är markerad med kursivering.

(64) Det enda som saknas är att tjejen skulle tillägga ett par *biatch*. (Slotte 2014: 118.)

I exempel 64 ovan är det fråga om manifest språkväxling och markering. Det finns totalt tre kursiverade språkväxlingssekvenser i boken och detta är en av dessa tre. Här används kursivering säkert för att betona det som sägs. Ordet 'biatch' är detsamma som 'bitch' man kan bara uttala det på två olika sätt.

Allmänt kan man konstatera att språkväxlingen på engelska i romanen handlar mest om olika interjektioner, skällsord och svordomar. Det finns några repliker som uttrycks endast på engelska men annars handlar det om enstaka ord på engelska som är integrerade i huvudspråket svenska som till exempel de två följande:

(65) "I can be anything you want me to be, babe." (Slotte 2014: 56.)

(66) [...] Du är en sån satans bortskämd wannabe." (Slotte 2014: 197.)

I exempel 65 är hela repliken på engelska och det är fråga om manifest språkväxling. I det andra exemplet 66 är repliken annars skriven på romanens huvudspråk svenska men den innehåller ett ord på engelska, nämligen ordet 'wannabe'. Detta betyder på svenska

en människa som vill vara någonting eller ha någonting. Exempel 66 innehåller också ordet 'sån' vilket är en talspråklig form av ordet 'sådan'.

(67) ”Jo, jag är en riktig rich bitch som skiter pengar och pissar fram studieveckor. [...]” (Slotte 2014: 40.)

I exempel 67 finns det språkväxling på engelska. De engelska orden 'rich bitch' är integrerade i huvudspråket och de är ommarkerade. Orden borde nog vara så bekanta för de flesta människor i Finland att detta exempel på språkväxling inte torde utesluta någon.

SLUTDISKUSSION

I denna avhandling har jag undersökt språkväxling i Jolin Slottes författarskap utgående från två romaner *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* och *Närhelst hon kommer*. Jag har analyserat hurdan språkväxling – latent eller manifest – som dominerar i de två skönlitterära romanerna. Därtill har jag tagit reda på om språkväxlingen i romanerna förekommer i dialog eller i relation och hurdana effekter den litterära flerspråkigheten har i mitt material.

Jag hade tre forskningsfrågor som var: 1. Hurdan språkväxling dominerar i mitt material?, 2. I hurdana sammanhang förekommer språkväxlingen i romanerna? och 3. Vilka effekter skapar den litterära språkväxlingen i mitt material? För att kunna få svar på mina frågor har jag excerperat all språkväxling som förekommer i de två romanerna och analyserat språkväxlingen enligt den modell som Haapamäki och Eriksson (2017) har presenterat för analys av litterär flerspråkighet och språkväxling.

Metoden för undersökningen var kvalitativ närläsning vilket betyder att jag har läst mitt material noggrant och sedan excerperat språkväxlingen. Denna undersökning innehåller också en del kvantitativa drag på grund av att jag har räknat antalet manifest språkväxling som finns i mitt material. Dessutom har jag räknat frekvensen av den manifesta språkväxlingen i de valda romanerna.

Romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* omfattar 217 sidor och innehåller totalt 307 manifesta språkväxlingssekvenser. Det vill säga att romanen innehåller 1,4 sekvenser på språkväxling per sida. Romanen är skriven på svenska men det förekommer språkväxling på finska samt varietetsväxling på dialekt. Det förekommer 43 språkväxlingssekvenser på finska och 217 sekvenser på dialekt samt 47 övriga språkväxlingssekvenser i romanen.

Romanen *Närhelst hon kommer* omfattar 212 sidor och innehåller totalt 73 manifesta språkväxlingssekvenser vilket betyder att det förekommer i medeltal 0,3 sekvenser på språkväxling per sida. Romanen är skriven på svenska men det förekommer 53

språkväxlingssekvenser på finska och 18 språkväxlingssekvenser på engelska. Dessutom finns det en språkväxlingssekvens på spanska.

Analysen visade att manifest språkväxling dominerar i Slottes två romaner. Båda romanerna innehåller en större andel manifest språkväxling än latent språkväxling. Därtill kan jag konstatera att språkväxlingen förekommer mer i dialog än i relation i de båda undersökta romanerna.

Romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* utspelar sig mestadels i Karlebytrakten och antagligen därför finns det också rätt mycket dialekt i romanen. Tidsmässigt baserar sig romanen delvis på år 1918 och framåt och det är då dialekt används flitigt. Delvis utspelas romanen i nutid och då förekommer dialekt mest av de äldre karaktärerna i romanen. I de flesta fallen översätts inte varietetsväxlingen eller förklaras på något sätt. Detta kan vara svårt för en som inte känner till de svenska dialekterna i Finland. Jag anser att en läsare utan kunskaper i finlandssvenska dialekter kan missa en hel del av det som sägs. Som konstaterats tidigare i undersökningen kan detta ha en främmandegörande effekt vilket inte nödvändigtvis stör läsandet hos alla läsare men kan göra det hos några.

Romanen *Närhelst hon kommer* utspelas geografiskt i Helsingfors och de unga karaktärer språkväxlar till engelska och finska och använder en del slang när de umgås med varandra. I denna roman är språkväxlingen inte lika frekvent förekommande som den är i den andra undersökta romanen. Språkväxlingen är oftare markerad antingen med översättning eller med en kommentar. Språkväxlingssekvenserna är inte speciellt långa i denna roman. Jag antar att denna roman inte utesluter några läsare, även om de inte har kunskaper i finska.

Språkväxlingen i romanen *Närhelst hon kommer* skapar illusion av autentiskt språkbruk. De unga karaktärer använder flitigt engelska när de talar med varandra, speciellt i form av olika utropsord och skällsord. Av romankontexten framgår det dock tydligt att finskan är närvarande och karaktärer använder finska med personer de inte känner, till exempel med en taxichaufför.

Effekter som litterär flerspråkighet och språkväxling har i mitt material är att skapa illusion av äkta talsituationer och ge läsare en bild av hur den språkliga verkligheten ser ut för karaktärerna i romanerna. Därtill har språkväxling i romanerna som effekt att inkludera eller exkludera olika läsare. I de flesta fall – speciellt i *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* – när det förekommer sådan språkväxling till finska som är ööversatt kan läsaren av kontexten förstå vad som sägs. I dessa fall exkluderar inte romanen sådana läsare som inte kan finska eftersom det som sägs framgår på ett eller annat sätt av kontexten. Det finns dock vissa sekvenser som inte förklaras på något sätt och där det inte framgår av kontexten heller vad som menas. Till exempel med följande sekvens ur romanen: ”Ei se mitään tehny”, svarar han. ”Meni naimisiin kaksytyksvuotiaana ja eros kaksytykuus vuotta myöhemmin äijästä joka oli surkea aviomies. Ja isä.” (Slotte 2011: 127.) Ifall man inte kan finska kan detta vara svårt att förstå. Det förklaras inte på något sätt i romanen heller. Men i huvudsak kan en läsare utan kunskaper i finska följa berättelsen i romanen.

Funktioner som flerspråkigheten har i de valda romanerna är absolut att skapa illusion av äkta talsituationer och ge läsare en bild av hur den språkliga verkligheten ser ut. Vardagen i romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* pågår i princip på dialekt. En möjlig funktion som språkväxling kan ha är att den inkluderar eller exkluderar olika läsare. Jag antar att romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* i viss mån fyller denna funktion.

Om jag kommer tillbaka till mina forskningsfrågor kan jag konstatera att manifest språkväxling dominerar i mitt material. Båda romanerna innehåller mer manifest språkväxling än latent språkväxling. Därtill kan jag konstatera att språkväxlingen förekommer mer i dialog än i relation i de båda undersökta romanerna. Effekter som litterär flerspråkighet och språkväxling har i mitt material är att skapa illusion av äkta talsituationer och därtill att inkludera eller exkludera olika läsare. Resultat som jag fick i denna undersökning kan inte på något sätt generaliseras på grund av materialets omfattning men man kan dra några slutsatser av resultat.

Resultaten i denna undersökning kan inte generaliseras på grund av materialets omfattning, men man kan dra några slutsatser av resultaten om språkväxlingen i Slottes

romaner. För en fortsatt studie vore det intressant att granska mer djupgående varietetsväxlingen som finns i romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer*. Jag anser att användning av dialekter i skönlitteratur är mycket intressant och det kunde man forska i mer. Denna roman skulle passa bra för en sådan undersökning.

Å andra sidan kunde också en undersökning om läsarperspektiv på dessa romaner vara av intresse. Det var intressant att få veta hur olika läsare förhåller sig till språkväxlingen och varietetsväxlingen i romanen *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* samt till språkväxlingen till finska och engelska i romanen *Närhelst hon kommer*.

LITTERATUR

- Antman, Lina (2013). André Wickström – mångspråkig komiker med (N)orden i sitt hjärta. I: Charlotta af Hällström-Reijonen (red.). *Språkbruk* 1/2013 [online]. [Citerat 4.10.2020]. Tillgänglig: <https://www.sprakbruk.fi/-/andre-wickstrom-mangsprakig-komiker-med-n-orden-i-sitt-hjarta>
- Björklund, Siv (2016). Kodväxling i tal och text och dess lämplighet för analys av litterär flerspråkighet. I: Siv Björklund & Harry Lönnroth (red.). *Språkmöten i skönlitteratur. Perspektiv på litterär flerspråkighet*. Vasa: VAKKI Publications 6. 13–32.
- Björklund, Siv & Harry Lönnroth (2016). Förord. I: Siv Björklund & Harry Lönnroth (red.). *Språkmöten i skönlitteratur. Perspektiv på litterär flerspråkighet*. Vasa: VAKKI Publications 6. 7–9.
- Björkstrand, Gustav (2011). Åkerblom, Maria. I: Henrik Knif, Fredrik Hertzberg m.fl. (red.). *Biografiskt lexicon för Finland 4. Republiken M-Ö* [online]. [Citerat 13.4.2020]. Tillgänglig: <http://www.blf.fi/artikel.php?id=5684>
- Boksampo (2019). *Jolin Slotte* [online]. [Citerat 19.9.2019]. Tillgänglig: <https://www.boksampo.fi/sv/kulsa/saha3%253Au30b0f063-bbc3-4d50-bd9b-efbe6674bf13#.WJ20ZRiHKt8>
- Eriksson, Harriet & Saara Haapamäki (2011). Att analysera litterär flerspråkighet. I: Sinikka Niemi & Pirjo Söderholm (red.). *Svenskan i Finland 12*. Joensuu: University of Eastern Finland. 43–52.
- Erkkilä, Tanja (2015). Språkväxling i Carola Sandbackas roman *Under kriget* och dess finska översättning. Opublicerad kandidatavhandling.
- Forsskåhl, Mona (2015). Finlandssvensk slang. I: Marika Tandefelt (red.). *Gruppspråk. Samspråk. Två språk*. Svenskan i Finland – I dag och i går I:2 [online]. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland [Citerat 4.10.2020]. 47–78. Tillgänglig: <https://www.sls.fi/sites/default/files/publications/pdf/1641.pdf>
- Grönstrand, Heidi & Kristina Malmio (2011). Ett kampglatt försvar för en flerspråkig identitet och litteratur. I: Heidi Grönstrand & Kristina Malmio (red.). *Både och, sekä että. Om flerspråkighet. Monikielisyystä*. Helsingfors: Schildts Förlags Ab. 7–10.
- Haagensen, Bodil (2016). Två tider – två miljöer – två romaner. Språkväxling i Kjell Westös Helsingforsskildringar. I: Siv Björklund & Harry Lönnroth (red.). *Språkmöten i skönlitteratur. Perspektiv på litterär flerspråkighet*. Vasa: VAKKI Publications 6. 75–89.

- Haapamäki, Saara & Harriet Eriksson (2017). Flerspråkighet i Kjell Westös romaner. Om en analysmodell och dess tillämpning. I: Björn Melander, Gustav Bockgård, David Håkansson & Catrin Norrby (red.). *Språk och stil: Tidskrift för svensk språkforskning NF 27*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk. 159–188.
- Hällström-Reijonen, Charlotta af & Mikael Reuter (2008). *Finlandssvensk ordbok*. Helsingfors: Schildts.
- Institutet för de inhemska språken (2020a). *De svenska dialekterna i Finland*. [online]. [Citerat 10.9.2020]. Tillgänglig: https://www.sprakinstitutet.fi/sv/om_sprak/dialekter/de_svenska_dialekterna_i_finland#Dialektaladrag
- Institutet för de inhemska språken (2020b). *Språk i Finland* [online]. [Citerat 14.4.2020]. Tillgänglig: https://www.sprakinstitutet.fi/sv/om_sprak/sprak_i_finland
- Ivars, Ann-Marie (2015). *Dialekter och småstadsspråk*. Svenskan i Finland – i dag och i går I:1. Svenska litteratursällskapet i Finland: Helsingfors [online]. [Citerat 6.5.2020]. Tillgänglig: <https://www.sls.fi/sites/default/files/publications/pdf/1683.pdf>
- Kain, Patricia (1998). *How to Do a Close Reading* [online]. [Citerat 30.3.2020]. Tillgänglig: <https://writingcenter.fas.harvard.edu/pages/how-do-close-reading>
- Kansalliskielistrategia/Nationalspråksstrategi. Valtioneuvoston periaatepäätös/Principbeslut av statsrådet (2012). Helsinki/Helsingfors: Valtioneuvoston kanslia/Statsrådets kansli [online]. [Citerat 19.4.2020]. Tillgänglig: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79375/J0412_Kansalliskielistrategia.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kotimaisten kielten keskus (2020). *Kielitoimiston sanakirja* [online]. [Citerat 15.5.2020]. Tillgänglig: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/n%C3%A4%C3%A4s>
- Landqvist, Hans & Siv Björklund (2014). Att analysera flerspråkighet och språkväxling i skönlitteratur på svenska: förslag till analys av kontextuella komponenter. I: Siru Lamminpää & Cristian Rink (red.). *Demokratia, Demokrati, Democracy, Demokratie*. Vasa: VAKKI Publications 3. 122–133.
- Landqvist, Hans & Sofia Tingsell (2016). Flerspråkighet och språkväxling i skönlitteratur på svenska: att analysera kontexten för litterära verk. I: Siv Björklund & Harry Lönnroth (red.). *Språkmöten i skönlitteratur. Perspektiv på litterär flerspråkighet*. Vasa: VAKKI Publications 6. 33–54.

- Landqvist, Hans (2012). ”-Kuka ... puhhuu ...? stönade Esaias. Vem pratar?”. *Litterär flerspråkighet och språkväxling i Mikael Niemis roman Mannen som dog som en lax* [online]. [Citerat 1.12.2019]. Tillgänglig: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/30028/3/gupea_2077_30028_3.pdf
- Lönnroth, Harry (2009). *Svenskt i Tammerfors*. Tampere: Tampere University Press.
- Lönnroth, Harry (2014). ”Språket gör sitt till” – om tvåspråkighetens dynamik i en (f)inlandssvensk släktkrönika. *Finsk Tidskrift* 1/2014, 7–17.
- Malmio, Kristina (2011). Ut i vida världen. Flerspråkighet i några finlandssvenska romaner på 1990- och 2000-talen. I: Heidi Grönstrand & Kristina Malmio (red.). *Både och, sekä että. Om flerspråkighet. Monikielisyydestä*. Helsingfors: Schildts Förlags Ab. 292–317.
- Marginal (2019). *Jolin Slotte*. [online]. [Citerat 19.9.2019]. Tillgänglig: <http://www.marginalrf.fi/jolin-slotte/>
- Marginal (2020). *Märkligt verkligt – Verkligt märkligt*. [online]. [Citerat 3.9.2020]. Tillgänglig: <http://www.marginalrf.fi/markligt-verkligt-verkligt-markligt/>
- Nalin, Kira (2015). *Förälskelsen, hoppet, kärleken*. [online]. [Citerat 7.9.2020]. Tillgänglig: <https://kiiltomato.net/jolin-slotte-narhelst-hon-kommer/>
- Nationalencyklopedin (2020). *Uppslagsverket*. [online]. [Citerat 10.9.2020]. Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/kanske>
- Rantala, Maud (2016). Flerspråkighet i finlandssvenska ungdomsromaner – vad anser läsarna? I: Siv Björklund & Harry Lönnroth (red.). *Språkmöten i skönlitteratur. Perspektiv på litterär flerspråkighet*. Vasa: VAKKI Publications 6. 111–125.
- Reuter, Mikael (2014). *Så här ska det låta. Om finlandssvenska och språkriktighet*. Helsingfors: Scriptum.
- Reuter, Mikael, Charlotta af Hällström-Reijonen & Marika Tandefelt (2017). Finlandismer i skriven finlandssvenska. I: Marika Tandefelt (red.). *Språk i prosa och press. Svenskan i Finland – i dag och i går II:1*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. 16–31.
- Reuter, Mikael (1999). *Är hurrin en hurrare?* [online]. [Citerat 5.10.2020]. Tillgänglig: https://www.sprakinstitutet.fi/sv/publikationer/sprakspalter/reuters_rutor_1986_2013/1999/ar_hurrin_en_hurrare
- Sebba, Mark (2012). Researching and Theorising Multilingual Texts. I: Mark Sebba, Shahrzad Mahootian & Carla Jonsson. (red.). *Language Mixing and Code-Switching in Writing. Approaches to Mixed-Language Written Discourse*. New York: Routledge.

- Slotte, Jolin (2011). *Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer*. Schildts Förlags Ab.
- Slotte, Jolin (2014). *Närhelst hon kommer*. Helsingfors: Schildts & Söderströms.
- Statistikcentralen (2020). *Tabellbilaga 2. Befolkningen efter språk 1980–2019* [online]. [Citerat 15.4.2020]. Tillgänglig: http://www.stat.fi/til/vaerak/2019/vaerak_2019_2020-03-24_tau_002_sv.html
- Sund, Lars (2016). Efterord. I: Siv Björklund & Harry Lönnroth (red.). *Språkmöten i skönlitteratur. Perspektiv på litterär flerspråkighet*. Vasa: VAKKI Publications 6. 181–190.
- Tandefelt, Marika (2017a). Språkval i finlandssvensk skönlitterär prosa. I: Marika Tandefelt (red.). *Språk i prosa och press*. Svenskan i Finland – i dag och i går II:1. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. 32–78.
- Tandefelt, Marika (2017b). Författaren, förläggaren och språket. I: Marika Tandefelt (red.). *Språk i prosa och press*. Svenskan i Finland – i dag och i går II:1. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. 79–102.
- Tidigs, Julia (2007). Flerspråkig litteratur: problem eller möjlighet? I: Ikaros 2/2007. *Om människornas språk – och lite om djurens* [online]. [Citerat 15.9.2019]. Tillgänglig: http://www.tidskriftenikaros.fi/wp-content/uploads/arkiv/2007-2/flersprakig_litteratur.pdf
- Tidigs, Julia (2009). Flerspråkiga (kon)textualiteter. Deleuze, Guattari och Finlands svenska litteratur? I: Michel Ekman & Kristina Malmio (red.). *Bloch, butch, Bertel. Kontextuella litteraturstudier*. Åbo: Uniprint. 51–67.
- Tidigs, Julia (2011). Babels storhet och förbistring. Jac. Ahrenberg, flerspråkigheten och modersmålet. I: Heidi Grönstrand & Kristina Malmio (red.). *Både och, sekä että. Om flerspråkighet*. Monikielisyydestä. Helsingfors: Schildts Förlags Ab. 34–59.
- Tidigs, Julia (2014). *Att skriva sig över språkgränserna. Flerspråkighet i Jac. Ahrenbergs och Elmer Diktonius prosa*. Åbo: Åbo Akademis Förlag.
- Tidigs, Julia (2016). Litteraturens språkvariation, kritiken och det finlandssvenska rummets gränser. Kim Weckströms *Sista sommaren*, Kjell Westös *Drakarna över Helsingfors* och debatten om Finlandiapriset 1996. I: Siv Björklund & Harry Lönnroth (red.). *Språkmöten i skönlitteratur. Perspektiv på litterär flerspråkighet*. Vasa: VAKKI Publications 6. 55–72.
- Tilastokeskus (2019). *Suomi lukuina 2019* [online]. [Citerat 13.4.2020]. Tillgänglig: http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_sul_201900_2019_21459_net.pdf

Yle (2011). *Boktid: Intervjuer: Fråga aldrig varför, tvivla aldrig mer* [online]. [Citerat 3.12.2019]. Tillgänglig: <https://arenan.yle.fi/1-1293935>